

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

MARTINA MICHALKOVÁ

V. ročník oboru kombinované studium

Obor: Řízení volnočasových aktivit

**AKTIVITY S ASISTENCIOU PSOV (CANISTERAPIA) AKO NÁSTROJ
K ZLEPŠENÍ EDUKAČNÝCH ZRUKOSTÍ U DETÍ NA 1. STUPNI ZŠ
GAJDOŠOVÁ V FIFLINE**

Diplomová práce

Vedúci práce: prof. PhDr. Helena Grecmanová, Ph.D.

OLOMOUC 2012

ESTNÉ VYHLÁSENIE

estne vyhlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne, neporušila som autorský zákon a použitú literatúru som uviedla na príslušnom mieste.

V Olomouci 30.2.2012

POĎAKOVANIE

akujem prof. PhDr. Helene Grecmanovej, Ph.D. za odborné vedenie diplomovej práce a za pomoc, ktorú mi poskytla pri jej vypracovávaní.

Anotácia diplomovej práce

Priezvisko a meno: Michalková Martina

Ústav pedagogiky a sociálnych štúdií

Názov práce: Aktivity s asistenciou psov (canisterapia) ako nástroj k rozvoju edukatívnych
inností u detí na 1. stupni ZŠ Gaštanová v Filine

Vedúca práce: prof. PhDr. Helena Grecmanová, Ph.D.

Počet strán: 60

Počet príloh: 35

Počet titulov použitej literatúry: 18

Kľúčové slová: Voľný čas. Canisterapia, História canisterapie. Humánno-animálne interakcie.

Resumé

Diplomová práca je zameraná na aktivity s asistenciou psov u detí na 1. stupni základnej školy. Zameriava sa na vzťah detí ku psom, k sebe navzájom a aj na to, ako psy pôsobia na edukatívne inosti u týchto detí.

OBSAH

ÚVOD

1 VO VÝCHOVA A ASISTENCIA VO VÝCHOVE DETÍ.....	10
1.1 Výchova vo vo nom ase.....	10
1.2 Funkcie výchovy vo vo nom ase.....	11
1.3 TĽolská druflina.....	14
2 CANISTERAPIA.....	19
2.1 Aktivity a terapia s asistenciou psov.....	20
3 CANISTERAPIA V HISTORICKOM KONTEXTE.....	23
3.1 Zariadenia vyuffívajúce silu zvierat v historickom kontexte.....	26
4 HUMÁNNO Ó ANIMÁLNE INTERAKCIE.....	29
4.1 Sociálne správanie a humánno ó animálne interakcie.....	30
5 EDUKÁCIA S ASISTENCIOU PSOV V RÁMCI VLASTNEJ PRAXE.....	36
6 EMPIRICKÁ ASISTENCIA.....	38
6.1 Cieľ výskumu.....	38
6.2 Výskumné otázky.....	38
6.3 Výskumná vzorka.....	39
6.4 Metódy výskumu.....	39
6.5 Organizácia a spracovanie výskumu.....	40
6.6 Výsledky výskumu.....	52
6.7 Odporúčaná pre prax.....	56
ZÁVER.....	57
ZOZNAM POUŤITEJ LITERATÚRY.....	59

ZOZNAM TABULIEK

Tabu ka .1 <i>Sledované javy u detí v rámci kooperácie medzi nimi</i>	55
Tabu ka . 2 <i>Sledované javy u detí v rámci kooperácie so psami</i>	55
Tabu ka . 3 <i>Sledované javy u detí v rámci vyuffivania psov v -kolskej družine</i>	56

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok č. 1 *Edukačná ukážka polohovania*

Obrázok č. 2 *Edukačná aktivita detí so psami*

Obrázok č. 3 *Rekreačné hľadanie psa*

Obrázok č. 4 *Rekreačné hľadanie psov po edukačnej aktivite so psami*

Obrázok č. 5 *Striedanie sa detí pri hladení psov*

Obrázok č. 6 *Kooperácia detí pri hladení psov*

Obrázok č. 7 *Kooperácia pri hladení psov*

Obrázok č. 8 *Aktivity vonku*

Obrázok č. 9 a 10 *Kooperácia detí pri striedaní sa psov na vodidlách*

Obrázok č. 11 a 12 *Kooperácia detí pri venčení psov*

Obrázok č. 13 *Spoločné pohybové aktivity vonku*

Obrázok č. 14 *Štvornohý školský dozor*

Obrázok č. 15 *Kontrola edukačných aktivít*

Obrázok č. 16 a 17 *Výroba vecí súvisiacich so psami*

Obrázok č. 18 *Ukážka tanca so psom a učenie detí výcviku psov*

Obrázok č. 19 *Ukážka tanca so psom a jeho metodiky*

Obrázok č. 20 *Edukácia detí pomocou psov a knihy o nich*

Obrázok č. 21 *Edukačné aktivity prostredníctvom psov*

Obrázok č. 22 *Lepenie mien psov na edukačnú pomôcku*

Obrázok č. 23 *Spoločné fotenie po edukačných aktivitách*

Obrázok č. 24 *Výroba korálikov pre psov*

Obrázok č. 25 *Výroba a kooperácia v rámci korálikov pre psov*

Obrázok č. 26 *Kooperácia v rámci výroby korálikov pre psov*

Obrázok č. 27 *Výroba korálikov*

Obrázky č. 28 – 31 *Výroba korálikov pre psov*

Obrázok č. 32 *Spolupráca s vychovateľkou pri výrobe korálikov*

Obrázok č. 33 *Vyrobené koráliky od detí pre psov*

Obrázok č. 34 *Psy s korálikmi, ktoré pre nich vyrobili vzájomnou kooperáciu deti*

Obrázok č. 35 *Spoločná fotografia po vyrobení srdiečok*

ÚVOD

Prácu, zameranú na tematiku canisterapie, sme sa rozhodli napísať z dôvodu pozitívnych výsledkov, ktoré evidujeme po asi siedmych rokoch jej vyuffívania v praxi, a ktoré sú pre nás zároveň silným motivačným prvkom. Zamerali sme sa na aktivity s asistenciou psov v konkrétnej in-titúcii pri fliakoch, s ktorými sme sa v rámci školskej družiny stretávali v pravidelných intervaloch pol roka počas trvania nášho prieskumu. Prieskumom naša práca v tejto in-titúcii neskončila, ale stále pokračuje vzhľadom na pozitívne reakcie fliakov, učiteľov a dokonca aj rodičov týchto fliakov.

Poznatky, ktoré sme nadobudli počas praxe v rámci aktivít s asistenciou psov nás motivovali k napísaniu tejto práce. Na základe pozitívnych výsledkov sme stanovili aj odporúčania pre prax, ktoré sa môžu stať prospešnými pre in-titúcie, ktoré by sa radi zameriavali na vyuffívanie psov v školskej družine.

V teoretickej časti práce sme sa zamerali na vymedzenie voňho času, canisterapie, jej historických kontextov, zvýšenú pozornosť sme venovali humánno-animálnym vzťahom a aj vlastnej praxi v rámci edukačných aktivít so psami.

V empirickej časti sme sa venovali vyuffívaniu canisterapie v rámci voňho času detí a ich edukačných aktivít v školskej družine.

Cieľom práce je nielen zhrnúť stav poznania a praxe v uvedenej problematike, ale dané poznanie aj vyuffívať v praxi pri deťoch a psoch v rámci školskej družiny.

1 VO NÝ AS VO VÝCHOVE DETÍ

Dnes ufl je pojem vo ný as v-etkým známy. Má svoje miesto v celej histórii udskej spoločnosti. Jeho d flka a vyufflívanie sa v-ak vplyvom vtedaj-ích spoločenských zoskupení menilo Görner, Kompán (2008).

Každý príslu-ník na-ej spoločnosti vstupuje po as svojho flivota do rôznych prostredí, kde sa zú ast uje vo no asových aktivitách, získava tu praktické skúsenosti a niekedy sa stretáva aj s teoretickými informáciami. U í sa tak poznáva , vzájomne spája a vyfladova ích rôzne stránky; nachádza v nich možnosti, ktoré podporia jeho vstup do nových oblastí záujmových a verejne prospe-ných aktivít, uspokojia jeho rôznorodé potreby a rozvinú záujmy. Tým v-etkým vo ný as je (alebo môfle by) pre každého z nás Hofbauer (2008).

Prostredie, v ktorom deti trávia vo ný as, je ve mi rôznorodé. Môfle to by domov, -kola, rôzne spoločenské organizácie a in-titúcie. Ve a detí preflíva svoje vo né chvíle na verejných priestranstvách, vonku, na ulici, asto bez akéhoko vek dohadu, dokonca aj bez záujmu dospelých. Táto situácia je neuspokojivá, je tým ohrozená výchova detí a asto aj ich bezpečie . To platí obzvlá- pre men-ie deti, ktoré fljú vo ve kých mestách Pávková et al. (2008).

Pávková et al. (2008) hovorí, fle deti majú relatívne ve a vo ného asu. Spoločnosť by mala mať záujem o to, ako deti svoj vo ný as trávia.

1.1 Výchova vo vo nom ase

Termín výchova je chápaný ako zámerné, dlhodobé a cie vedomé pôsobenie vychovávateľa na vychovávaného v pozitívnom zmysle. Podobne je možné odvodi aj pojem výchova vo vo nom ase. Tu sú tiež hlavnými znakmi cie vedomos a zámernos . Ako -pecifická oblas výchovy sa vyzna uje svojimi -pecifickými cie mi a prebieha v -peciálnych podmienkach Pávková (2008).

Pávková (2008) alej charakterizuje, fle oblas vo ného asu zah a odpo inok, rekreáciu, zábavu, záujmové innosti, dobrovo né vzdelávanie, dobrovo nú verejne prospe-nú innos a asové straty s týmito innos ami súvisiace.

S pojmom vo ného asu sa stretávame skoro na kaŕdom kroku, na stránkach dennej tla e, v televíznych a rozhlasových programoch i v rozhovoroch. Oblasti vo ného asu sa venujú psychológovia, sociológovia, pedagógovia ale aj ekonómovia alebo lekári. Podrobne sa táto oblas skúma po núc de mi a kon iac dospelými. Spôsob vyuffívania a trávenia vo ného asu ve mi jasne hovorí o spôsobe ŕivota a o ŕivotnej úrovni tej ktorej populácie Holinová (1979).

Vo ný as je pod a Pávkovej (2008):

- asový priestor, ktorý umofl uje loveku slobodnú vo bu inností;
- v pozitívnom po atí je to as nezávislého a slobodného rozhodovania pre innosti;
- opak doby nutnej práce, povinností a doby nutnej k reprodukcii síl;
- as ktorý lovek môfle vyuffi pod a svojho uváŕlenia a na základe svojich záujmov. Doba, ktorá zostane z 24 hodín po odpo ítaní asu venovaného práci, starostlivosti o rodinu a domácnos , o vlastné fyzické potreby, vrátane spánku;
- as, v ktorom sa môfleme venova innostiam, ktoré máme radi, bavia nás, priná-ajú nám rados a uvo nenie, chceme a môfleme ich robi ;
- vo ný as v negatívnom po atí je as zostávajúci po splnení rozmanitých povinností.

1.2 Funkcie výchovy vo vo nom ase

Vo ný as je zaru ene významnou a dôleŕlitou sú as ou ŕivota. Pre ŕudský ŕivot má obrovský významový potenciál a dosah, z ktorého vyplývajú jeho dôleŕlité funkcie pre jednotlivca, ale aj pre spolo nos Krátochvílová (2010).

Oblas výchovy vo vo nom ase, v dobe mimo vyu ovania má svoje zvlá-tnosti v oblasti cie ov, podmienok aj pedagogických prostriedkov. Má aj svoje -pecifické funkcie, medzi ktoré patrí funkcia výchovno-vzdelávacia, zdravotná, sociálna a preventívna. Jednotlivé typy zariadení, in-titúcií, organizácií pre výchovu vo vo nom ase, v dobe mimo vyu ovania plnia tieto funkcie v rôznej miere, rôznymi spôsobmi pod a svojho poslania Pávková (2008).

V súčasnej dobe sa za prioritnú považuje funkcia výchovno-vzdelávacia. Podľa Pávkovej et al. (2008) je na ňu kladený obzvlášť veľký dôraz. Jej hlavnou náplňou je zámerné a cieľavedomé formovanie osobnosti vychovávaných jedincov, dosahovanie reálnych cieľov pomocou premyslene volených pedagogických prostriedkov. Ponúka sa možnosť pôsobenia na vlastky zložky osobnosti, telesnú, psychickú aj sociálnu, podľa zamerania príslušnej výchovnej inštitúcie Pávková (2008).

Pávková (2008) hovorí, že výchova vo voľnom prostredí sa umocňuje hlavne uspokojovaním a kultivovaním potrieb, usmerovaním, uspokojovaním, rozvíjaním a prehĺbovaním záujmov, objavovaním a rozvíjaním špecifických schopností vychovávaných jedincov. Prostredníctvom pestrých a zaujímavých činností možno deti motivovať k osobnostne aj spoločensky riaducemu vyúsťovaniu vo voľnom prostredí, k získavaniu nových vedomostí a zručností, k uvedomeniu si významu celoživotného vzdelávania. Zároveň sa rozvíjajú poznávacie procesy a utvárajú sa riaduce rysy osobnosti. Úspechy vo voľných aktivitách prinášajú pocit uspokojenia, príležitosť k seberealizácii a kladnému sebahodnoteniu. Na základe skúsenosti s rozmanitými činnosťami si deti vytvárajú názor na život, spoločnosť a svet okolo nás.

Pávková (2008) opisuje ako veľmi významnú aj zdravotnú funkciu. Všetko výchovné pôsobenie vo voľnom prostredí, v dobe mimo vyučovania musí podporovať zdravý telesný, duševný aj sociálny vývin. Dobrý zdravotný stav vychovávaného možno podporiť rôznymi spôsobmi:

- Usmerovanie režimu dňa tak, aby odpovedal ľudským biorytmom a vyhovoval individuálnym zvláštnostiamloveka. Spôsobíva v striedaní činností rôzneho charakteru, práca a odpočinok, duševnej a telesnej činnosti, v aktivitách organizovaných aj spontánne, individuálne alebo vykonávaných v menších a väčších skupinách.
- Podnecovanie a poskytovanie príležitostí k výdatnému pohybu, najlepšie vonku, na zdravom vzduchu. Pohybové aktivity kompenzujú nedostatok pohybu a pre zdravý vývin sú nevyhnutné. Jedným z cieľov výchovy vo voľnom prostredí je, aby sa pre deti pohybové aktivity stali pravidlom a bežnou súčasťou každodenného režimu.
- Vedenie k zdravému stravovaniu vytváraním a upevňovaním zdravých stravovacích návykov. Túto funkciu v značnej miere plnia školské zariadenia, ktoré zabezpečujú stravovanie detí a mládeže. Dodržiavanie hygienických požiadaviek je dané

príslušnými dokumentmi a je sledované. Tiež zložené stravy, jej úprava a množstvo sú záväzne dané. Výchovným pôsobením možno pestovať čiadiť stravovacie návyky, prípadne odstrániť vytvorené zlovyky. Každý jedla by mal byť v rešpektive a príjemným atmosférou. Spoločné stravovanie je aj spoločenskou záležitosťou. Malo by prebiehať v príjemnom prostredí, v pokoji, bez zbytočného náhlenia. Nahádzanie je pri jedle škodlivé. Tento zlovyk si niekedy deti prinášajú z rodiny (kto je prvý, ten je kráľ). V školských zariadeniach je rýchle stravovanie časté, podobne ako prílišný hluk a nepokoj v jedálňach. Pri jedle je možné spoločensky konverzovať, zlovykom je hovoriť s plnými ústami. To sú len niektoré z príkladov, s ktorými sa často stretávajú vychovávatelia v školských zariadeniach. Väčšími problémami sú nevhodné rozloženie jedla v priebehu dňa, otázka pitného režimu, ponuka nevhodných nápojov a potravín v automatoch, nečistoty stravovacie návyky v rodinách a podobne.

- Pestovanie a upevňovanie hygienických návykov. Táto oblasť je veľmi významná pri práci s deťmi a mládežou, kedy návyky nie sú mnohokrát dostatočne upevnené alebo ani vytvorené. Týka sa návykov osobnej hygieny, starostlivosti o osobné veci, ošatenia, obuvi, návykov kultúrneho stravovania a podobne. Veľký význam má aj hygiena prostredia, v ktorom prebieha výchovný proces.
- Dodržiavanie zásad bezpečnosti práce. Podobne ako hygienické požiadavky sú aj zásady bezpečnosti práce určené príslušnými právnymi predpismi. Pedagóg je povinný sa s týmito normami zoznámiť a dodržiavať ich.

Pávková (2008) opisuje aj sociálnu funkciu, ktorú plnia jednotlivé zariadenia a subjekty pre výchovu vo voľnom čase rôznymi spôsobmi a v rozdielnej miere. Sociálnu funkciu výchovy vo voľnom čase, v dobe mimo vyučovania možno chápať niekoľkými spôsobmi. Najčastejšie sa sociálnou funkciou chápe starostlivosť o deti, zaistenie ich bezpečnosti, dohľadu a zodpovedajúceho zamestnania v dobe, kedy skončilo vyučovanie a rodičia sú v zamestnaní alebo inak zaneprázdnení. Sociálnu funkciu v tomto poňatí plnia najmä školské zariadenia, ktoré pracujú v dobe mimo vyučovania s mladšími deťmi (školská družina).

Sociálna funkcia sa však môže rozumieť aj inak. Vo voľnom čase sa deti dostávajú do

rozmanitých druhov sociálneho prostredia. Majú možnosť nadväzovať nové sociálne vzťahy a inou spôsobom, s ktorými ich spájajú podobné záujmy, názory, postoje. Vo svojich skupinách majú pestrú štruktúru z hľadiska veku, sociálneho postavenia, zdravotného stavu a podobne. To dáva veľa príležitostí pre rozvoj sociálnych kompetencií, komunikatívnych zručností, sociálnej interakcie a percepcie. Účasť vo svojich sociálnych skupinách prispieva k socializácii dieťaťa Pávková (2008).

Sociálna funkcia výchovy vo voľnom čase môže byť chápaná aj ako príležitosť k vyrovnávaniu rozdielov medzi rôznymi materiálnymi a psychologickými podmienkami detí v rodinách. Môže tým do určitej miery pomôcť deťom z menej podnetného alebo inak problematického rodinného prostredia Pávková (2008).

V programoch zariadenia, inštitúcie a rozmanitých subjektov pre výchovu vo voľnom čase, mimo vyučovania sa stále viac kladie dôraz na prevenciu negatívnych javov, napríklad závislosti na návykových látkach, agresivity, netolerancie Pávková (2008).

Školské zariadenia, ktoré sa podieľajú na výchove vo voľnom čase, pracujú väčšinou v oblasti nešpecifickej primárnej prevencie. Tá je z hľadiska efektivity veľmi výhodná. Je ľahšie problémom predchádzať ako ich riešiť. Je to aj lacnejšie, pretože náklady na prevýchovu sú veľmi nízke a výsledky nie sú zaručené. Preto stojí za to, venovať najväčšiu pozornosť, okrem materiálnych prostriedkov, práve primárnej prevencii. Súčasťou spoločenskej situácie však túto skutočnosť dostatočne neakceptuje Pávková (2008).

1.3 Školská družina

Školské výchovno-vzdelávacie zariadenia vo veľkej miere zasahujú do oblasti voľného času detí a dospelujúcej mládeže vo všetkých základných a stredných školách. Podobne ako ostatné zariadenia, medzi ktoré patria kultúrno-osvetové, telovýchovné a iné zariadenia pre voľný čas i spoločenské organizácie, pôsobia v oblasti voľného času. Ich úloha spočíva v realizácii výchovno-vzdelávacej činnosti, ktorá je v súlade s cieľmi školskej politiky v zmysle školského zákona a výchovných programov vo formách výchovy vo voľnom čase a jeho aktívneho vyvíjania v zábavných, rekreačných, oddychových a iných aktivitách, hrách, vzdelávacích a záujmových činnostiach. Školské výchovno-vzdelávacie zariadenia sú stabilnou a veľmi podstatnou súčasťou našej školskej výchovno-vzdelávacej sústavy Kratochvílová (2010).

Školské družiny väčšinou existujú pri základných školách (prípadne v inom type škôl určených deťmi mladšieho školského veku) alebo môžu byť zriadené ako samostatné zariadenie a slúžia deťmi z jedného či viacerých škôl. Školská družina je prednostne určená deťmi prvého stupňa a základného vzdelávania, delí sa na oddelenia, ktoré sa napríklad delia do skupín po 30 deťoch. Riaditeľ stanovuje najvyšší počet učiteľov na jedného pedagóga (nie viac ako 30 deťoch) s ohľadom na druh vykonávanej činnosti, hlavne dohliada na zaistenie ich bezpečnosti Pávková (2008).

Napríklad môže byť určená pedagógovi pri špecifických výkonoch, pri ktorých môže byť ohrozené zdravie, alebo ktoré si vyžadujú zvýšený dohľad nad menším počtom deťoch (pri kúpaní a plaveckom výcviku, pri náročných výletoch a podobne). Môže tiež zohľadniť integrovaných deťoch so špecifickými vzdelávacími potrebami Pávková (2008).

Do školskej družiny sú deti prihlásení spravidla k pravidelnej dochádzke. V odôvodnených prípadoch môže byť do školskej družiny zaradený aj dieťa druhého stupňa a základnej školy. Špecifickou formou sú školské družiny pri špeciálnych školách, ktoré sa v skupinách deťoch a zameraním činností riadia špeciálnou vyhláškou Pávková (2008).

Školská družina je v prevádzke v dňoch školského vyučovania a cez prázdniny, po konzultácii so zriaďovateľom môže riaditeľ prerušiť jej činnosť cez prázdniny. Pokiaľ je v meste viac družín, je možné po dohode s obcou určiť, ktorá z nich bude v prevádzke počas školských prázdnin Pávková (2008).

Základnou formou činnosti školskej družiny je pravidelná činnosť. To znamená každodennú pedagogickú prácu v oddeleniach so deťmi prihlásenými k pravidelnej dochádzke. Príležitostné aktivity sú chápané ako akcie, ktoré sú nad rámec jedného oddelenia, poprípade určené aj pre rodičov a širokú verejnosť (napríklad slávnosti, portové dni, karnevaly, besiedky, verejne prístupné výstavy atď.). Spontánne aktivity sú napríklad neorganizované hry v rannej družine pred začiatkom vyučovania či pri takzvanej koncovej družine po pobyte vonku alebo vo svojej činnosti deťoch oddelenia pri pobyte vonku na ihrisku či v parku Pávková (2008).

Družina umožňuje učiteľom odpočívajúcu činnosť a prípravu na vyučovanie. Odpočívajúca činnosť má odstrániť únavu, plniť psychohygienické poslanie. Odpočívajúca môžu deti na podlažke či na koberci. Túto funkciu ale môžu plniť aj pokojné hry,

záujmové inosti, posluchové inosti a podobne. Do denného režimu sa zara ujú po obede, poprípade ráno pre fliakov z rannej družiny, ktorí skoro vstávajú a alej pod a potreby kedyko vek v priebehu d a. V -ir-om chápaní slúfia odpo inkové inosti k regenerácii síl, prevafluje v nich aktívny odpo inok s prvkami organizovaných záujmových aktivít. Aktívnym odpo inkom je aj pobyt vonku ako organizovaná alebo spontánna inos . Pri pobyte detí na ihrisku sa odporú a najprv organizovaná inos ó -portové aktivity, sú affivá hra s pravidlami, a potom umoflnenie a navodenie spontánnych aktivít, pre ktoré vychovávate ka vymedzí priestor, stanoví asový d flku a ur í signál pre ich ukon enie. Sleduje inosti a má v-etky deti vo svojom zornom poli Pávková (2008).

Príprava fliakov na vyu ovanie mala v náplni práce -kolskej družiny vfdy významné miesto. V 50-tych rokoch 20. storo ia, kedy plnila družina predov-etkým sociálnu funkciu, to bolo takmer dominujúce poslanie a poffiadavka, aby fiaci celú prípravu na vyu ovanie vykonávali v družine, bola chápaná ako výraz -pecifického obmedzovania rodinného pôsobenia na fliakov. S posunom chápania funkcie družiny do oblasti výchovy mimo vyu ovania a radenia medzi zariadenia starajúce sa o vo ný as detí ufl nie je povinne zara ovaná do denného režimu ako záväzný ukazovate . T-kolská družina umofl uje pod a svojho poslania fliakom prípravu na vyu ovanie. Je vymedzená ako jedna z alternatívnych iností a môfle zah a okruh aktivít súvisiacich s plnením -kolských povinností:

- vypracovávanie písomných domácich úloh;
- zábavné precvi ovanie u iva formou didaktických hier (vrátane rie-ení problémov), overovanie a upev ovanie -kolských poznatkov v praxi, nachádzanie súvislostí medzi jednotlivými získanými poznatkami pri vychádzkach, exkurziách a al-ích inostiach;
- získavanie al-ích dopl ujúcich poznatkov v praxi a pri praktických inostiach, pri priebeffnej inosti -kolskej družiny pri vychádzkach, posluchoých inostiach, ítaní, práci s po íta om Pávková (2008).

Pávková (2008) hovorí, fle prípravu na vyu ovanie v družine chápeme vo vz ahu k novému kurikulárnemu chápaniu vzdelávacej inosti. Zjednodu-ene to znamená fliakov vybavi vedomos ami tak, aby ich dokázali v praxi pouffíva , dáva do súvislostí a na ich základe si vytvárali postoje a kompetencie. Pre prípravu na vyu ovanie bude družina vyuffíva

svoje špecifické formy práce o rozširovanie a prehĺbovanie poznatkov, pozorovanie na prechádzkach a exkurziách, zoznamovanie sa s rôznymi prostrediami a príprava besiedok s ich pracovníkmi, experimentovanie, námetové hry, didaktické hry k precvičovaniu poznatkov, organizovaná aj spontánna práca s rôznymi informáciami zdrojmi (encyklopédie, periodiká, internet). Tieto aktivity možno v širšom zmysle slova chápať ako prípravu na vyučovanie.

K fliakom, u ktorých je vypracovávanie písomných úloh v drupline fliaduce, patria predovšetkým jedinci z menej podnetných prostredí, ktorí nemajú doma na túto činnosť zodpovedajúce podmienky, fliaci sociálne znevýhodnení. Písomná príprava na vyučovanie im pomôže zlepšiť učebné výsledky, vrátane klasifikácie, a tým následne aj obmedzovať ich sociálnu exklúziu (vylúčenie), čoasto vyplývajúcu z nedostatokného prospechu a rezignácie na jeho zlepšenie. Táto skupina fliakov narastá s obmedzovaním málotriednych škôl a zvykovaním po tú dochádzajúcich o sú to fliaci, ktorých spoje sú čoasto problematické a u ktorých nie je záruka, že po návrate domov budú mať na domáce úlohy dostatok času (Pávková (2008)).

Pávková (2008) tvrdí, že vypracovávanie domácich úloh v drupline by malo byť vďaka konzultovanému zákonnými zástupcami fliakov, po dohode s vedením školy a triednymi učiteľmi. Táto činnosť by mala byť zaradená, keď sa úrava z vyučovania stratí a je potrebné sledovať prirodzenú krivku výkonu o po 15.hodine, spravidla až po pobyte vonku. Pokiaľ je pobyt fliakov v drupline závislý na dopravných spojoch, možno výnimočne túto činnosť zaradiť pod ich možnosti a potreby.

Pre vypracovávanie domácich úloh sa vytvára zodpovedajúce prostredie splňujúce hygienické podmienky o istota, správne osvetlenie a podobne. fliaci úlohy vypracovávajú pri stoloch, ktoré majú výšku zodpovedajúcu ich ve kosti. Prostredie musí byť pokojné, aby deti neboli rušené inou činnosťou svojich spolufliakov (rušivými hrami, hlasnou hudbou, televíziou) (Pávková (2008)).

Podľa Pávkovej (2008) je rola vychovávateľa pri vypracovávaní domácich úloh má svoje špecifiká a požiadavky. Najprv je potrebné sa uistiť, či fliak pochopil zadanie úlohy a spôsob jej splnenia. Do samotného vypracovávania nezasahuje, avšak na požiadanie môže pri riešení niektorých drobných častí pomôcť, po skončení skontrolovať, či je úloha napísaná

správne.

V prípade, keď sú v práci chyby, neopravuje ich, ale vyzve dieťa, aby sa na úlohu ešte pozrel, či v nej nie sú nedostatky. Dieťa by malo chyby nájsť sám, opraviť ich a svoje opravy zdôvodniť. Prostredníctvom domácich úloh si majú deti látku precvičiť, preto ich aj vychovávatelia podporujú podnetením vedie k maximálnej samostatnosti.

V oddeleniach detí so špecifickými vzdelávacími potrebami sa na vypracovávaní písomných úloh zvyčajne podieajú vychovávatelia z poverenia riaditeľa a učiteľka. V dieťaťom prípade vychovávatelia nezastupujú rolu učiteľky. Školská družina sa nedá zamieňať za krúžok dobrovoľníctva. Pokiaľ by vychovávatelia „dobrovoľníci“ školských detí, bolo by to na úkor ostatných, a tým aj kvality výchovnej práce a táto funkcia by sa nemala poslať družiny Pávková (2008).

Školská družina môže organizovať aj záujmové útvary, príležitostné akcie, ktorých sa môžu zúčastňovať aj deti neprihlásení na pravidelnú dochádzku. Funkcia je poskytovaná za poplatok, jeho výšku stanovuje riaditeľ a v stanovených prípadoch môže poplatok znížiť alebo odpustiť Pávková (2008).

Základnou formou činností školskej družiny je hra, ktorá prináša kladné emócie a zážitky Pávková (2008).

2 CANISTERAPIA

Autorom termínu canisterapia sa stala v roku 1993 pani Jiřina Lacinová, ktor bola, zrove so združením Filia, priekopníkou a osvetovou pracovníkou v tomto obore. Termín canisterapia sa skladá z dvoch slov: canis (latinsky pes) a terapia (grécky lieba). Spojenie obidvoch slov gréckeho pôvodu „kynoterapia“ nebolo zvolen z dôvodu obavy moŕného vobecne zavádzajúceho významu tohto termínu. Termín pôvodne pre „domáce pouŕtie“ sa rozřil nielen po eškej Republike, ale ujal sa aj v zahraničí (napr. v Nemecku) Eisertov (In. Velemínský, 2007).

Nerandfi (2006) uvádza, ŕe prebudenie samoliečebnch schopností ľoveka je základným princípom pri liečebnom vyuŕt psa. K nim patria uinky aktivácie pozitívneho myslenia, antidepresívne uinky aj psychologické uinky.

Galajdová (2011) charakterizuje canisterapiu ako liečbu pomocou psa. Hovorí o nej ako o duševne upokojujcom pociť, ktor v nás zanecháva kontakt s milým a bezprostredným psom, pocit, ŕe nie sme sami, ŕe niekoho zaujímame a ŕe nás má niekto rd a teší sa na nás. Pociť, ktor nm pomáha eš kfdodennm problémom a dáva vušš flivotom alej. Je to pozitívny pociť, ktor m nielen psychické, ale aj fyzické dopady.

V roku 1999 definovala Galajdová (In. Velemínsky) canisterapiu ako spôsob terapie, pri ktorom sa vyuŕlva pozitívne pôsobenie psa na zdravie ľoveka a pojmom zdravie je tu myslen, pod a Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) stav psychickej, fyzickej a sociálnej pohody. Taktieŕ uvádza, ŕe canisterapia je sasou zooterapie a je podpornou formou psychoterapie zaloŕenej výhradne na kontakte ľoveka so psom a ich vzájomnej pozitívnej interakcii. Canisterapia, pod a Galajdovej, kladie dôraz predovšetkým na riešenie psychologických, sociálno integračných a sociálních problémov.

Canisterapia, ako jedna z metód rehabilitácie, slŕfi k podpore psychosocilného zdravia ud všetkých vekových kategórií a vyuŕlva sa pri nej vzťah ľoveka a psa Kalinová (In. Velemínský, 2007). Je to liečebn kontakt ľoveka a psa. Mŕe by uskutočnen individuálnou alebo skupinovou formou. Pes nie je len výborným spoločníkom, ale aj výchovným prostriedkom pre klienta. Canisterapia prispieva ako k rozvoju jemnej, tak aj hrubej motoriky, dáva podnety k verbálnej aj neverbálnej komunikácii, orientácii v priestore, motivuje klientov podieľ sa na vlastnom liečebnom procese a zlepšuje interakciu s inými

klientmi, rodi mi i o-etrovate mi Eisertová (In. Velemínsky, 2007).

Canisterapia je pôsobenie psa na loveka a ovplyvovanie jeho životných pocitov. Je ve a spôsobov jej uskutočnenia. V súasnosti sa delí na canisterapiu asistovanú teda povzbudzujúcu a ovlivujúcu záujem o dianie, edukatívnu alebo výchovnú, liečebnú teda terapeutickú a alej výskumnú. Avšak stále ide o jedno: o väzbu lovek o pes a o vzájomný prospech z nej Galajdová (2011).

Turner (In. Fine, 2010) zdôrazuje, že ľudsko o zvieracie spojenie je dobre dokumentovaný fenomén, ktorý existuje odvtedy, o ľudia za ali domestikova zvieratá.

Na seminári o aktivitách a terapii s asistenciou psov, ktorý sa konal v roku 2010 v Beluškých Slatinách (Slovenská republika) predniesla PhDr. Denisa Mltésová tému, ktorá sa zaoberala terminologickým vymedzením canisterapie. Z nášho pohľadu bola táto prednáška ve mi prínosná z dôvodu objasnenia a detailného rozboru pojmov.

Odborná aj laická verejnosc pozná túto oblas skôr pod pojmom canisterapia. Mltésová (2010) hovorí, že pôvodným významom tohto termínu bolo zefektívnenie orientácie v oblasti zooterapie. Malým úlom bolo vytvorenie priestoru pre túto špecifickú oblas praxe aj výskumu so zameraním na interakcie ľudí a psov, a tiefl túto oblas spopularizovala. Mltésová (2010) zároveň tvrdí, že v dnešnej dobe tento názov spôsobuje skôr nesprávny výklad a neprimerané (afl nadštandardné) o akávania, hlavne v súvislosti s osobnostnými a kvalifikačnými charakteristikami a kompetenciami osôb, ktoré poskytujú túto službu a s predpokladmi nasadzovaných psov vo vzahu k potenciálnym efektom. S týmto pojmom si ve akrát laická, ale tiefl aj odborná verejnosc, spája iba ciele terapeutické intervencie so psami, o nie je vldy v súlade s realitou.

Mltésová (2010) hovorí, že aj z toho dôvodu je lepšie pouflívať termín aktivity a terapia s asistenciou psov, pretože takéto oznaenie reálnejie zodpovedá charakteru a cieom realizovaných intervencií. Tiefl je kompatibilný s odbornou terminológiou v zahraničí, hlavne v anglicky hovoriacich krajinách.

2.1 Aktivity a terapia s asistenciou psov

Arkow z univerzity Harcum College vo Philadelphii (2004) uvádza, že aktivity s asistenciou zvierat poskytujú možnosti pre motivačný, edukačný a rekreačný prínos

zlepšenia kvality života. Aktivity s asistenciou zvierat vykonávajú v rôznych prostrediach –peciálne tréning profesionáli, polovini profesionáli alebo dobrovoľníci v asociáciách so zvieratami, kde sa stretávajú so špecifickými kritériami.

Špecialisti v oblasti aktivít s asistenciou zvierat majú špecializované vedomosti o zvieratách a populáciách, v ktorej interaguje odosielenie motivačných, edukačných alebo rekreačných aktivít, ktoré sú zamerané na zvieratá. Môžu pracovať samostatne, keď ukončia špeciálny tréning a môžu byť tréningovými dobrovoľníkmi. Špecialisti v oblasti aktivít s asistenciou zvierat môžu zastávať v neobmedzenej dobe pozície, akými napríklad sú: táboroví poradcovia, vychovávatelia, špecialisti so zvieratami v programe návštevy, jazdeckí inštruktori, špecialisti v oblasti zdravia zvierat, cvičitelia psov, ošetrovatelia s licenciou, asistenti pri psychologickú terapii, študenti ošetrovateľstva, rehoví terapeuti, psychoterapeuti, poradcovia pre manželstvo, rodinu a deti, špeciálni výchovní poradcovia, sociálni pracovníci, psychológovia (Arkow, 2004). V zahraničí je na výkon aktivít aj terapie s asistenciou psov potrebné určité vzdelanie, bez dosiahnutia ktorého ňudia nemôžu v tejto sfére pracovať.

Arkow (2004) tiež definuje, že terapia s asistenciou psov je cieľovo nasmerovaná intervencia stretnutia so zvieratami, ktorá je integrálnou časťou liečebného procesu. Terapia s asistenciou zvierat je vykonávaná a riadená poskytovateľmi zdravotných alebo humánnych služieb v rámci oblasti jeho profesie. V rámci terapie s asistenciou zvierat sa podporuje zlepšenie ľudského psychického, sociálneho, emocionálneho a kognitívneho fungovania. Terapia s asistenciou zvierat poskytuje rozmanitosť sérií a v podstate môže byť skupinová alebo individuálna. Tento proces je dokumentovaný a hodnotený.

Špecialisti v oblasti terapie s asistenciou zvierat sú poskytovatelia zdravotných alebo humánnych služieb s odbornou znalosťou v zaošetrovaní zvierat a v postupoch zaobchádzania s nimi. Sú erudovaní v oblasti zvierat, poskytujú a riadia terapiu s ich asistenciou. Špecialisti v tejto oblasti sú oprávnení a uznávaní v separátnej profesionálnej disciplíne a musia dodržiavať legálne a etické požiadavky ich profesie ako aj lokálnych, štátnych a federálnych zákonov pre zvieratá ohľadom tejto práce. Špecialisti v oblasti terapie s asistenciou zvierat môžu obsiahnuť v neobmedzenej dobe pozície, medzi ktoré napríklad patria: certifikovaní poradcovia pre alkoholizmus, odborníci na rehoové problémy, psychológovia, právnici, rekreační terapeuti, školskí poradcovia, rehoví terapeuti, psychoterapeuti, poradcovia v oblasti manželstva, rodiny a detí, odborní rehabilitační poradcovia, poradcovia pre špeciálnu

edukáciu, sociálni pracovníci a psychiatri (Arkow, 2004). Niektoré výrazy pre pracovné pozície sú prebraté z americkej angličtiny, ktoré sa nie vždy presne zhodujú s názvami pozícií v našich krajinách.

3 CANISTERAPIA V HISTORICKOM KONTEXTE

O za iatkoch, ke za al pes a lovek spolunaflíva , nemáme ve a informácií, a to aj napriek tomu, fle pes, ktorý sprevádzal loveka bol známy ufl v dávnej histórii. Pes nebol nútený, aby sa k loveku pridal, ale urobil tak dobrovo ne a postupne zdomácnel. Je ve mi pravdepodobné, fle to bol zrejme zdomácnený vlk, ktorý sa za al zdrfliava v blízkosti udských obydlí, kde sa nachádzal dostatok potravy. V priebehu storo í a tisícro í sa vlk za al postupne vyvíja a meni krífením a – achením v psa Nerandfli (2006).

V histórii udských nápadov, ktoré sa týkajú pôvodu a lie enia chorôb, zohrávajú zvieratá široké spektrum dôleflitých rolí Serpell (In. Fine, 2006). Presné charakteristiky akýchko vek týchto rolí závisia nielen od prevládajúceho poh adu na zvieratá, ale tiefl na presného nadprirodzeného alebo vedeckého systému presved enia, v ktorom sú vloflené Serpell (In. Fine 2000).

Pre rôzne druhy pomoci je vyuffívanie zvierat staré ako samotná domestikácia. O prvenstvo bojujú medzi sebou pes a koza Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

Dokonca ufl najstar-ie známe ma by znázor ujú zvieratá. Kresby na stenách v jaskyni Chauvet ne aleko Vallon-Pont d' Ardèche regiónu, ktorý sa nachádza vo Francúzsku, pred 30 340 a 32 410 rokmi zobrazujú viac ako 300 zvieracích obrázkov, ktoré sved ia nielen o udských umeleckých in-tinktoch, ale sú aj silou a symbolizujú rôzne druhy zvierat, ktoré chovali na-i predkovia tisícky generácií Marlise in Arkow (2004).

Nielen pes, ale aj lovek mali zo vzájomného spoluffitia obojstranné výhody. Pes bol pomocníkom pre loveka pri love a delení koristi, bol hospodárskym zviera om, ahal náklady, stal sa spolo níkom, ochrancom, stráflcom a partnerom. lovek mu spätne poskytoval potravu a ochranu pred silnej-ími nepriate mi, ktorí ho ohrozovali. Za al by postupne na loveku závislý, a tým sa v lenil do beflného flivota udskej spolo nosti. Dnes je vz ah loveka a psa v-eobecne uznávaným symbolom lásky a vernosti Nerandfli (2006). Pes plnil okrem funkcie pomocníka loveka (lovec, stráflca, doprava, pastier) aj spolo enskú a hygienickú funkciu. Sved ia o tom mnohé archeologické nálezy, medzi ktoré patrilo napríklad spolo né pochovávanie Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

V histórii bol pes postavený do roly kultovej úrovni bohov, bol ve mi uctievaný, o

poznáme napríklad z Egypta. Medzi typické príklady patrí egyptský boh smrti Anúbis, ktorý bol zobrazovaný s ľudským telom a psou (obľúbenou) hlavou. Na jeho počesť bolo založené mesto Cynopolis, kde boli psy chránené a kde im boli preukazované božské počty spájané s rituálnym pochovávaním a mumifikáciou Nerandfi (2006).

Okolo roku 4000 pred naším letopočtom, počas neolitickej éry, sa na hornom Níle pochovávali spolu s ľuďmi, ktorí zomreli, aj psy, možno ako sprievodcovia do zeme mŕtvych Woloy (2005). V Číne sa našli hlinené figúrky psov, ktorí mali postroje veľmi podobné postrojom dnešných slepeckých psov, a ktorých pochovávali spolu s ich páni Dale-Green (In Woloy, 2005) Ak sa v západoafrickom kmeni Banboro stalo, keď zomrel muž, jeho psa zabili a pochovali s ním Hays (In Woloy, 2005).

V antickom Grécku mal dokonca Asklépios takú silu, že pomáhal uzdravovať ľudí. Psy mali v našich dejinách naozaj rôzne významné roly. V Ríme slúžili lovecké psy ako spoločníci bohyne lovu Diany, boha obchodu Merkura, aj boha vojny Marsa. V antickom Grécku a Ríme pridelovali psom významné roly, v ktorých videli sprievodcov svojich bohov. Toto je známe aj z Perzie a Indie. Juhoamerickí Inkovia uctievali psy, ktorí pre nich znamenali strážcov a sprievodcov podsvetím. Skoro všetky národy považovali psa za obľúbené zviera, iba niektoré náboženstvá (islam) dodnes považujú psa za nečistého. Zo zájmu sa k tomu prikláňajú aj kresťanstvo a to aj napriek tomu, že mnohí svätí sú na obrazoch sprevádzaní psami Nerandfi (2006).

V priebehu 19. a 20. storočia sa udiať oraz viac sústreďovali na vzťah psa a jeho cieľne využiteľné vlastnosti. Dopĺňovali sa a upravovali pravidlá a selekciou postupne vznikali rôzne plemená, aj plemenné knihy psov Nerandfi (2006).

Canisterapia sa vyvinula na podklade skúseností, ktoré sú preverené storočiami. Už v 8. storočí nášho letopočtu bolo v liečebných zariadeniach vo Franskej ríši spomenuté systematické využívanie psov. Medzi veľmi známe patrí aj využitie záchranných psov v kláštore sv. Bernarda vo Švajčiarsku Nerandfi (2006).

V Nemecku bol v roku 1867 založený dom kresťanskej pomoci Bethel, kde kvôli pomoci handicapovaným ľuďom chovali aj zvieratá. Najprv bol založený ako domov pre epileptikov, ale v súčasnosti je to rozsiahle centrum, kde viac ako 5000 zamestnancov poskytuje starostlivosť viac ako 5000 postihnutým ľuďom. V tomto centre využívajú rôzne

zvieratá a psy, kone, mačky, vtáky, hospodárske zvieratá a zvieratá v parku Odendaal (2007).

V anglickom Yorku bol v 18. storočí založený ústav pre duševne chorých. Už pred 200 rokmi mnísi z kláštora v Yorku konštatovali, že: „chorému na tele i na duchu pomáha modlitba a zvieratá. V roku 1942 v New Yorku bolo zdokumentované liečebné využitie psov pri rehabilitácii vojnových veteránov Lacinová et al. (2007).

Americký psychiater Boris Levinson v jednej zo svojich publikácií napísal v 60. rokoch 20. storočia svoje skúsenosti s touto terapiou u svojich pacientov a v roku 1982 prvýkrát vypracoval jej zásady a metodiku. V súčasnosti sú v USA psi terapeuti využívaní v detských domovoch, liečebniach, domovoch dôchodcov alebo dokonca väzniciach aj v kolách Nerandfi (2006).

Zvieratá zaujímali už vo viacerých zachytených etapách dejín rôzne výsadné postavenia. V starovekých civilizáciách, akými bol starý Egypt, Etiópia, Sumer, Assýria, Babylon, Perzia, India, civilizácie Inkov, Inuitské kmene, Gréci i Rimania, sa objavuje množstvo dôkazov o uctievaní i spoločenskom využívaní psov alebo mačiek Lacinová (In. Velemínský, 2007).

Starý Orient mal veľké pochybnosti o zámernom využití plemien psov, ktoré využívali výlučne pre spoločenské účely. V stredoveku mali však zvieratám obojstranný charakter. Väčšinou sa tu uplatňoval cirkevný vplyv Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

Človek začal využívať liečebnú symbiózu zvierat rôznym spôsobom, na ktorú prišiel vďaka tesnému spolulítiu v drsných prírodných podmienkach, ktoré boli mnohokrát otázkou prežitia. Bez ohľadu na priame formy fyzického pôsobenia (antibiotiká v slinách, flivíne teplo) je základným princípom liečebného pôsobenia práve skutočnosť, že flivý organizmus má, ako bioenergetický zdroj, schopnosť prebúdzania samoliečebných schopností iného organizmu. U človeka tu pôsobia aj psychologické účinky aktivácie pozitívnych citov, antistresové i antidepresívne mechanizmy. Toto sa začalo masívne uplatňovať hlavne v dnešnej dobe, keď už z človeka nie je kontakt s prírodou taký častý a vzťah k zvieratám sa mnohokrát zúžil iba na konzumný vzťah. Tu zohráva hlavnú rolu „domáci miláčik“, ktorý zastupuje mnohé chýbajúce funkcie v sociálnej oblasti Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

udia, ktorí fíli pred nami, na na-ej planéte, si zvykli dáva mená pod a zvierat nachádzajúcich sa v ich okolí. Videli v nich totiž obdivuhodné vlastnosti, ktoré sa snažili vypestovať vo svojich de och a v sebe. Divé zvieratá považovali za svojich spoluobyvateľov na planéte, aby udržovali fíivot a aby nás nie o v om nau il. Nestaneme sa celistvými u mi, kým nefíijeme v súlade a v spoločnosti na-ích divofíijúcich susedov a kým sa od nich neu íme Elroyová (2000).

3.1 Zariadenia vyuffívajúce silu zvierat v historickom kontexte

V nemeckom Bethele vzniklo v 19. storočí centrum pre epileptikov, kde sa vyuffívala lieebná sila psov, oviec, maiek, kôz a neskôr aj vtákov i koní. V modernej forme toto zariadenie existuje aj v dne-nej dobe. Tieto prvé pokusy vyuffívania zvierat boli málo zaznamenané a zabudnuté Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

Pod a zachovaných správ sa prvé pouffítie zvierat v nemocniciach odohralo v USA v roku 1919, kde boli nasadené psy ako kamaráti k hráčom. Uffl v Napoleonovej armáde vyhadávali predchodcovia dne-ných záchranárskych psov ranených a od roku 1942 boli v New Yorku psy nasadzované na rehabilitáciu letcov, ktorí boli zranení následkami vojny Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

V Nórsku bolo v roku 1966 založené rehabilitačné centrum pre zdravotne postihnutých klientov ó Beistolen, v ktorom sa v rámci fyzioterapie stali súčasťou lieebného režimu aj psy a kone. Amerika zaznamenala najväčí pokrok v roku 1969 vďaka americkému psychiatrovi B. M. Levinsonovi, kedy bola jeho zásluhou a terapeutického úspechu jeho psieho koterapeuta, obrátená pozornosť lekárskej verejnosti aj k tejto možnosti. V roku 1982 stanovil Levinson metodologické zásady novej vednej disciplíny „pet-facilitated therapy“ o znamenalo zvieratami podporované terapie. Uffl za iatkom 80-tych rokov minulého storočia predložili veterinárni lekári z Pensylvánskej univerzity siahodlhú komentovanú bibliografiu k tejto téme Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

Gerontológovia, lekári, psychológovia, výskumníci správania a psychoterapeuti zo Spojených štátov amerických a Anglicka založili koncom 60-tych rokov minulého storočia spoločnosť, ktorá robila výskumy ľudsko-zvieracích vzťahov. V roku 1980 sa konal v Londýne kongres s témou „Human/Companion Animal Bond“. Dnes má spoločnosť pobočky aj vo Francúzsku, Rakúsku, Austrálii, usporadúva tiež medzinárodné akcie

a vydáva publikácie Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

V roku 1992 vznikla medzinárodná asociácia IAHAIO (International Association of Human-Animal Interaction Organisations), ktorej pôsobnosť spočíva v oblasti výskumu a aj praktickej aplikácie aktivít so zvieratami. Každé tri roky usporadúvajú celosvetovú konferenciu Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

O najväčší rozmach nového vedného odvetvia sa tiefl zaslúfil USA, kde sa objavuje veľa vedcov a výskumníkov a ich prác. Po B. M. Levinsonovi to boli manželka Corsonovci, Lynch, Katcher, Friedmannová a iní. Praktická aplikácia disciplíny sa rozširuje predovšetkým formou návštevného programu do škôl, väzníc, domovov dôchodcov, nemocníc, liečební a detských domovov. Vedná disciplína získava aj metodologické zázemie v oblasti praktickej aplikácie. Spoločnosť Delta Society vypracováva metodológiu a normy praxe, ktoré sú celosvetovo prijímané a platné Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

V anglosaských krajinách je rozšírený hlavne návštevný program v psychiatrických zariadeniach pre osamelé a choré osoby, kde sa cvičia servisné psy pre postihnutých. Kanada uplatňuje hlavne návštevný program a jeho garantom je St. John Ambulance v Toronte. Do liečebných a pedagogických zariadení sa zavádza aj terapeutické jazdenie na koňoch (hipoterapia). Od 80-tych rokov sa začínajú zavádzať praktických a výskumných aktivít aj v Nemecku. Najviac sa tu uplatňuje terapeutické jazdenie na koni, aktivity alebo terapia so psami Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

Podporu poskytujú nielen psychiatri, ale aj psychológovia, neurochirurgovia, teológovia a pedagógovia. Vznikajú rôzne spolky s praktickým zameraním. K rozvoju odboru sa postupne pripájajú aj ďalšie európske krajiny, medzi ktoré patria Anglicko, Holandsko, Dánsko, česká republika a Francúzsko. Aj keď záujem začína narastať, ostatné krajiny Európy sú zatiaľ v začiatkoch. Z hľadiska zjednotenia metodológie, noriem a praxe je veľmi prínosné, keď vznikajú zastrešujúce organizácie. V českej republike je to Canisterapeutická asociácia, pre Európu je to ESAAT (European Society for Animal Assisted Therapy). V českej republike zastrešuje terapeutické jazdenie na koňoch česká hiporehabilitačná spoločnosť a hipoterapia je akceptovaná aj Ministerstvom zdravotníctva českej republiky a je čiastočne hradená zdravotnou poisťovňou Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

Usporadúvajú sa odborné semináre, z ktorých vychádzajú zborníky (napríklad Brno,

Viede) a vydávajú sa rôzne tematické publikácie. Výsledky týchto inností sa prelínajú do výskumu ľudského a zvieracieho správania, všeobecnej pedagogiky, špeciálnej pedagogiky, sociológie, psychológie, psychiatrie, gerontológie, gerontopsychiatrie, výskumu socializácie, humánnej a veterinárnej medicíny. Vznikajú, aj zanikajú praktizujúce organizácie, pribúdajú výskumné práce, odbor sa rozširuje do rôznych typov škôl a vznikajú študijné programy Lacinová (In. Velemínský et al., 2007).

4 HUMÁNNO Ó ANIMÁLNE INTERAKCIE

Tak ako neexistuje organizmus bez prostredia, neexistuje ani prostredie bez organizmu. Organizmy nevstupujú do prostredia, ale vytvárajú ho. Lewontin (In. Odendaal, 2007) hovorí, že z častí a kúskov fyzikálneho a biologického sveta tvoria svojimi aktivitami svoje vlastné prostredie.

Fraser (In. Odendaal, 2007) hovorí, že na makroúrovni existujú zvláštne väzby medzi zvieratami a ľuďmi, ktoré sú všeobecne uznávané ako prirodzený fenomén. Vzhľadom na to, že v pároch sú uznávané ako forma symbiózy, aj keď by bol pre takýto stav spojenia zrejme vhodnejší pojem mutualizmus. Etológovia uznávajú, že takéto sociálne organizácie, ktoré sa vytvárajú medzi zvieratami, rozhodujúcou mierou prispievajú k ich integrácii s okolím. Vzhľadom na sociálny obsah a humánno-animálne usporiadanie sa vzhľadom na vzťahy medzi ľuďmi a zvieratami dostali do popredia záujmu, pretože sú pre ľudí príťažlivé a prospešné. Nárast rešpektu k sociálnym vzťahom medzi ľuďmi a zvieratami nepostupuje tak rýchlo, akoby bolo fíadauce.

Vzájomná výhoda, ktorá spočíva v takýchto sociálnych vzťahoch, spočíva vo vytváraní aliancií, je behaviorálnym fenoménom, ktorý mal by popularizovaný, ale ktorý bol v skutočnosti prehliadaný. Bez možnosti spojenia s jedincami svojho vlastného druhu môžu ľudia, tak aj zvieratá vytvárať funkčné alternatívne spojenia s jedincami iných druhov. Zvieratá, ktoré považujeme za domestikované druhy, majú najlepšie predpoklady pre takéto spojenia, ale existuje aj množstvo ďalších druhov, ktoré môžu byť vhodnými pre vytváranie špeciálnych spojení. Z tohto je zrejmé, že existuje obrovské množstvo najrôznejších spojení (Odendaal, 2007).

Odendaal (2007) tiež skonštatoval, že tendencia k nadviazaniu spojenia je jednou z principiálnych behaviorálnych charakteristík všetkých druhov zvierat. Zvláštnu pozornosť si zasluhuje motivácia k takémuto správaniu, ktorá je veľmi silná a špecifická. Pre tento fenomén je možné použiť etologickú terminológiu, akou je napríklad socio-tropizmus (tropický znamená orientovaný smerom k špecifickému podnetu, o ktorom je podnet reprezentovaný príležitosťou alebo asociáciou). Je nepochybné, že existuje značná sociálna afinita, vlastná domácim zvieratám, a tá je odvodená od koreňov behaviorálnej organizácie. Motivácia k združovaniu má v správaní takú prioritu, že je na dôležitom mieste v najzákladnejších behaviorálnych programoch zvierat a je zjavná u všetkých ich druhov.

Veľakí ľudia často pociujú silnú túžbu po súžití so zvieratami ako po sociálnom doplnku. Je možné povedať, že zvieratá v záujmových chovoch vďaka uľav od dávnych dôb za svoju existenciu práve tejto túžbe. Takéto doplnkové súžitie dokazuje, že dokonca aj osoby, ktoré zjavne nepotrebujú úľavu od psychických alebo iných problémov, môžu získať psychickú podporu z trvalej spoločnosti zvierat. Zvieratá zdieľajú domov so svojím majiteľom, a tak sa toto súžitie stáva intímny. Uľav od dávnych čias prijímala spoločnosť dvojice „dieťa a pes“ s výrazným porozumením. V súčasnej dobe sa tieto dvojice sledujú za použitia vedeckých metód (Odendaal, 2007).

Etnológia uznáva, že motivácia smeruje ku konzumácii. Zdá sa tak, že úsilie združovať sa vrcholí ustanovením vzťahov. Ide tu o vzájomne sa podporujúce formy integrácie, ktoré obvykle okrem určitých znakov nadobúdajú podobu blízkeho fyzického kontaktu, ktorý je aj naďalej udržiavaný (Odendaal, 2007).

4.1 Sociálne správanie a humánno-animálne interakcie

Sociálne správanie je omnoho viac, ako sú len jednoduché asociatívne aktivity. Ak vezmeme najprv do úvahy, že prirodzeným cieľom organizmu je vlastný prospech a pretrvanie, tak je možné uviesť, že hlavné systémy asociatívneho správania sú podporované mnohonásobnými behaviorálnymi komponentmi. Komponenty predstavujú rôznorodú taktiku. Výsledok je vytvorený tak, aby bola kombinovaná flexibilita s imperatívnymi aktivitami v sociálnom prostredí (In. Odendaal, 2007).

Štruktúra sociálneho správania sa skladá z nasledujúcich prvkov:

- cieľ: dynamickou asociáciou udržiava populáciu v rámci druhu;
- stratégia: systematické asociatívne správanie;
- taktika: komponenty stratégií ako premenlivé spôsoby správania.

Celá oblasť pôsobnosti sociálneho správania je značne rozsiahla. Všeobecne je táto oblasť do veľkej miery ovplyvnená učením, hlavne jeho samotnými dôsledkami. U mnohých zvierat je pravdepodobne značný priestor k obohacovaniu ich raných zážitkov. Takéto sociálne schopnosti robia zvieratá z biologického hľadiska lepšie pripravené (Odendaal, 2007).

Fraser dospel k záveru, že tento najviditejší prvok sociálneho správania by sa mohol nazývať *vzájomná blízkosť*. Takýto stav blízkeho kontaktu je udržiavaný a aplikovaný nielen v pároch, ale aj v zložitých sociálnych taktikách, ktoré zahŕňajú trojitú a viacpoetnú etnú väzbu. Medzi zvieratami, ktoré majú svoj sociálny status založený na hierarchickom systéme, môže asociálne partnerstvo nadobúdať najrôznejšie vertikálne a kolaterálne podoby. Či už je v týchto štruktúrach využívaná nejaká špecifická taktika alebo nie, blízkosť je viditeľným prvkom, ktorý má najvyššiu prioritu (In. Odendaal, 2007).

Na špeciálne asociácie medzi ľuďmi a zvieratami by sa malo pozerať ako na živý tlmič pôsobiaci v obdobiach, ktoré by sa zo spoločenského pohľadu mohli považovať za problémové. Je dôležité, aby sa im dostalo náležitého ohodnotenia. Humánno-animálne väzby viedli na medzinárodnej úrovni k povedomiu, že správanie vo forme interakcií medzi jedincami je v živote podporným prvkom Fraser (In. Odendaal, 2007).

Náhodne možné a potenciálne výhody vyplývajúce z pozitívnych interakcií vytvárajú potrebu ich opakovania. Takýmto spôsobom sa prospešné interakcie stávajú súčasťou základných potrieb organizmu a zasahujú omnoho hlbšie, ako je len mobilita spolu s únikom a kompetenciou, pretože výraz „správanie sa stáva označením pre dávanie a bránu. Účelom je hľadanie vzájomnej prospešnosti v rovnakom ekologickom prostredí. Takéto pozitívne interakcie na intrašpecifickej úrovni formulujú fundament samostatných organizačných sociálnych systémov. Toto správanie nadobúda u zvierat vyššieho radu špeciálny význam, pretože nie je založené iba na fyziologických potrebách, ale aj na potrebách emocionálnych. Takúto základnú emocionálnu potrebu je možné popísať ako potrebu získavania pozornosti (Odendaal, 2007).

Niekedy sú základné (fyziologické alebo emocionálne) potreby popisované ako inštinkty. Cohen, Stewart (In. Odendaal, 2007) majú názor, že základné správanie nevzniká iba ako dôsledok vzájomného pôsobenia medzi organizmom a prostredím, ale tiež vzájomným pôsobením medzi organizmom a jeho vlastnou genetickou výbavou (DNA), medzi organizmom a prostredím, ale tiež vzájomným pôsobením medzi organizmami. O tomto fenoméne sa hovorí ako o *kultúrnych vplyvoch*.

Potreba pozitívnych interakcií je súčasťou základnej behaviorálnej výbavy mnohých živých organizmov, ale potreba pozornosti ako univerzálna emocionálna potreba zatiaľ jasne

identifikovaná aľ neskôr v pokročilých a dobre rozvinutých sociálnych systémoch. Správanie zamerané na vyhľadávanie pozornosti nie je novou ideou. Vyuffíva sa hlavne v prípadoch, kedy sa popisuje problémové správanie ľudí alebo sociálnych zvierat. Aby bolo možné odlíšiť problémové správanie od normálnej potreby, bol zavedený latinský výraz, ktorý sa používa pre všetky jazyky. Termín *attentionis egens* opisuje potrebu pozornosti na normálnej, základnej emočnej úrovni ako predpoklad úspešnej sociálnej interakcie. Deviaciu od tejto normy možno nájsť v rámci škály, ktorá siaha od uniknutia pred pozornosťou na jednej strane aľ po myriádu behaviorálnych vzorcov zameraných na získavanie prehnanej pozornosti na strane druhej. K tomuto javu dochádza buď pri nedostatku pozornosti, alebo v dôsledku závislosti na nej. Na pozitívnu interakciu sa pozerá ako na správanie, ktoré je vzájomne prospešné, na negatívnu interakciu ako na správanie škodlivé alebo také, ktoré predstavuje pre jednu zo strán zlú skúsenosť (Odendaal, 2007).

Odendaal (2007) hovorí, že jedným z príkladov takéhto inter-pecifického vzťahu je vzťah medzi ľuďmi a zvieratami v záujmových chovoch. Úspech interakcie medzi lovekom a zvieratou v záujmovom chove je pravdepodobne založený na dvojsmernom naplnení *attentionis egens*. Takéto zvieratá sú veľmi často vysoko sociálne, ale aj chov menej sociálnych druhov zvierat dokáže naplniť potrebu pozornosti svojich majiteľov. Akýmkoľvek spôsobom je potreba pozornosti alebo akýmkoľvek stupňom sociálneho správania zvierat vykazujú, tým úspešnejšia môže byť väzba medzi lovekom a zvieratou. Ak dosiahne takéto prospešné interakcia medzi dvoma sociálnymi druhmi rovnováhu, môžeme o nej hovoriť ako o sociálnom symbiotickom vzťahu (mutualizmus na sociálnej úrovni).

Sohľadom na dlhú dobu a rozšírenie (univerzálnosť) interakcie medzi lovekom a psom predstavuje pes primárny príklad takéhto vzťahu. Pes môže byť chápaný ako prototyp takýchto zvierat. Potreba pozornosti je naplnená skôr inter-pecificky ako intra-pecificky, pretože dva druhy v takomto vzťahu nesú aľlia o naplnenie rovnakých fyziologických potrieb ako je napríklad potrava. Človek zvieratovi poskytuje potravu, starostlivosť a úkryt, zatiaľ čo zvieratko sa môže vyuffívať na pracovné alebo bezpečnostné úlohy. To poskytuje prostredie, v ktorom môžu obidva druhy pozitívne interagovať na emočnej úrovni, pretože interakcia na fyziologickej úrovni nepredstavuje žiadne ohrozenie. Týmto spôsobom je ustanovený cyklus pozitívnej spätnej väzby potrieb a naplnenia potreby pozornosti (Odendaal, 2007).

Štúdiom literatúry o humánno-animálnych interakciách z kultúrnej aj historickej perspektívy naznačilo, že emocionálne a psychologické aspekty týchto vzťahov s tradičnými záujmovými zvieratami ako sú pes a mačka, boli nepretržitú. Porovnanie spoločností pred rokom 1950 a spoločností rozdelených po roku 1950 na Západ a Východ ukázalo v princípe rovnaké interakcie, pričom interakcie v západných spoločnostiach boli rozmanitejšie a intenzívnejšie ako v ostatných spoločnostiach. V roku 1950 bol uznaný Konrád Lorenz za duchovného otca tejto oblasti štúdií, ktorá sa dnes označuje ako humánno-animálne interakcie.

V súlade s historickými dôkazmi a prehistorickými špekuláciami má za to, že sociálne symbiotické vzťahy medzi ľuďmi na jednej strane a psami a mačkami na strane druhej vznikali bez akéhokoľvek prinútenia zo strany loveka. Z toho vyplýva, že domestikácia bola prirodzeným procesom a nie jednostranným rozhodnutím loveka chytiť psy a mačky za účelom ich domestikácie v záujme ľudského rodu. Z historického uhľadu pohľadu je možné vysvetliť ustanovenie sociálne symbiotického vzťahu medzi ľuďmi a záujmovými zvieratami ako dôsledok dobre rozvinutej potreby pozornosti. Nie je tak dôležitým prvým krokom vykonaným ľuďmi alebo zvieratami. Interakcie medzi druhmi *Homo sapiens* (lovek múdry) a *Canis familiaris* (pes rodinný) sa vyvinuli do užitkového a zmysluplného (emotívny) vzťahu, ktorý trvá najmenej 12 000 rokov Davis, Valla (In. Odendaal, 2007).

Podľa toho, ako sa tento vzťah vyvíja v súčasnosti, sa príliš nelíši od najranejších informácií o vzťahu loveka a zvierat a ako spoločníka. Aj keď boli prvé stretnutia náhodné, posilnené odmenami, rovnako bolo možné popísať aj súčasnú stretnutia. Dokonca aj pokiaľ sa na takéto stretnutia pozerá ako na systém s určitým sociálne teleologickým plánom vedúcim k takémuto vzťahu, môže to platiť aj pre dnešné interakcie. Ide tu o pochopenie úspechu s ohľadom na mechanizmy (*attentionis egens*) týchto interakcií. Tie od dôb, kedy bolo súžitie loveka a zvierat a ako spoločníka prvýkrát zaznamenané, neprekonalu zmenu (Odendaal, 2007).

Hlavné medzi „slabšími“ ľuďmi spoločnosti, ako sú fyzicky, mentálne handicapované, sociálne nedostatočne adaptované, chronicky choré, osamotené (dlhodobo sociálne deprimované), emocionálne narušené osoby, osoby vo výkone trestu odňatia slobody, drogově závislí, starí ľudia a deti, je stanovená terapeutická úloha zvierat v záujmových chovoch. Posledné dve spomínané skupiny ľudí môžu byť v úplnom poriadku, ale boli tu

Zahrnuté, pretožeasto nie sú súasou hlavného prúdu aktivít spoločnosti tak, ako ich môžeme vidieť u ekonomicky aktívnej dospeléj populácie. Preto môžu mať výhody vyšie spomínané osoby v dôsledku ich špecifického postavenia zvýšenú potrebu pozornosti. Inak povedané, vzťahom k svojmu miestu a aktivitám v spoločnosti nemôžu súťažiť so zdravými dospelými ľuďmi na rovnocennej úrovni. Tento obraz však nie je čierny ani biely a nejde ani o situáciu „oni proti nám“. Skôr poukazuje na to, že tam, kde existuje potenciálny nedostatok pozornosti, môžu byť využití záujmové zvieratá, pretože recipročným spôsobom môžu poskytnúť takúto pozornosť a môžu byť použité aj ako terapeutický prostriedok (Odendaal, 2007).

V tomto prípade môžu existovať ale aj výnimky, kde na jednej strane môžu byť aktívni, zdraví ľudia potrebovať zvieratá k naplneniu svojho *attentionis egens* a na strane druhej handicapovaní ľudia nemusia potrebovať zvieratá k naplneniu ich potreby po pozornosti. Je ale pravdepodobné, že práve úspech pri využívaní zvierat v terapii je založený na naplnení *attentionis egens* a tento úspech je ďalej posilovaný v rámci systému pozitívnej spätnej väzby. Literatúra uvádza výhody terapie pomocou zvierat, ktoré sú prezentované úpravou od samoty (poskytnutím spoločnosti) a úpravou od napätia či stresu Andrischo, Katcher (In. Odendaal, 2007).

Long hovorí, že iné živé stvorenie môže naplniť *attentionis egens* oveľa lepšie ako nefivá technológia. Hutton tvrdí, že zvieratá v záujmových chovoch dokážu poskytnúť lásku, priateľstvo, bezprostrednú pozornosť a Bergin s Lee hovoria, že dokážu si vytvoriť aj väzbu s ľuďmi. Tento vzťah môže byť diktovaný majiteľom zvierat, ktorý aj uplatňuje kontrolu počas priebehu celej interakcie. Zvieratá sú schopné zastúpiť niektoré špecifické zástupné funkcie, medzi ktoré napríklad patria rodičovské, detské či súrodenecké Levinson. Beck a Katcher tvrdia, že sa na tieto zvieratá často pozerá ako na členov rodiny. Katcher hovorí, že tiež môžu slúžiť ako objekty lásky a Corson s Messentom o nich hovoria ako o prostriedku k zmierneniu sociálneho napätia. Serpell hovorí, že sa niekedy dokonca používajú ako obetní baránkovia k presmerovaniu negatívnej pozornosti v konflikte dvoch osôb, niekedy sú chované ako symbol postavenia. Niekedy sa používajú ako zámienka k získaniu pozornosti prenesením vlastných problémov na zvieratá. Hart tvrdí, že pri ergoterapii môžu poskytnúť fyzickú a emocionálnu podporu. V praxi sa aj nám osvedčilo používanie psov v rámci ergoterapie. Berger hovorí, že ich je možné použiť ako pomocný prostriedok pri terapii, ktorá

prenáša pacienta do reality a sú tiež schopné pomôcť pri prebudení ega majiteľa. Stávajú sa objektmi súcitu a starostlivosti (welfare zvierat) a dokážu absorbovať negatívne správanie zo strany človeka, pričom sa nesnažia o odplatu (In. Odendaal, 2007).

Zvieratá v záujmových chovoch ale nie sú pre každého. Potreba pozornosti totiž môže byť naplnená aj inými prostriedkami, ktoré ľudia preferujú. Tiež záleží aj od predchádzajúcej skúsenosti so zvieratami, ktorú môžu mať niektorí ľudia negatívnu a existujú aj rôzne praktické obmedzenia chovu zvierat alebo kontaktu s nimi Hart (In. Odendaal, 2007).

Kategorizovanie aspektov správania vedie k problémom. Je zjavné, že niektoré z týchto „kategórií“ vyuffivania zvierat ako pomocného prostriedku v terapii sa môžu prekrývať. Tiež je možné pripísať uvedeným interakciám viac atribútov ako len pozornosť. Tu sme si však definovali pozitívne interakcie, ktoré vznikajú medzi ľuďmi a zvieratami z pohľadu *attentionis egens*. Interakcie medzi ľuďmi a zvieratami môžu byť rôzne. Od negatívnych (alebo neexistujúcich), fobických až po nezvyčajné (patologické) väzby a vzťahy. Je pravdepodobné, že celá táto škála je vo všetkých svojich prejavoch založená na naplnení *attentionis egens*, ktoré je normálne a zdravé, ale ktoré môže tiež prerásť do extrémnych odchýliek. Potreba *attentionis egens* u sociálnych živočíchov je väčšinou naplnená príslušníkmi toho istého druhu. Toto platí aj na humánno-humánne interakcie. Pozitívna pozornosť medzi dvoma ľuďmi môže byť tak isto dobre nahradená interakciou medzi človekom a zvieratou. V kontexte humánno-humánnych interakcií môžu byť zvieratá v záujmových chovoch naozaj považované za terapeutický prostriedok (Odendaal, 2007).

5 EDUKÁCIA S ASISTENCIOU PSOV V RÁMCI VLASTNEJ PRAXE

Jednou z najdôležitejších hodnôt zdravých ľudí, ale aj ľudí so zdravotným postihnutím, je svedkou pravdepodobnosti zdravie. Dnešná spoločnosť a viac presadzuje aktivity a terapiu s asistenciou psov (canisterapiu), stúpa o nich záujem a ľudia sú viac otvorení a prístupnejší novým možnostiam ich využitia nielen pri práci so zdravotne postihnutými ľuďmi. Aj toto je jeden z dôvodov, prečo môžeme v poslednej dobe pozorovať narastajúce návštevy osôb a ich psov v materských, základných, stredných i vysokých školách, kde psy vystupujú v roli živých spoločníkov v rámci zážitkového učenia (Michalková, 2010).

Zdravémuloveku dokáže pes poskytnúť priateľstvo, lásku, empatiu a imobilnémuloveku dokáže rovnako dobre sprostredkovať kus vonkajšieho sveta. Už dávno ľudia nasadzovali psov v rôznych situáciách, ktoré im uľahčovali život. Významným krokom vo vzájomnej spolupráci ľudí a psov vnímame predovšetkým ich nasadzovanie kvôli therapeutickej pomoci ľuďom (Michalková, 2010).

Aj napriek tomu, keď sa canisterapia v spoločnosti rozširuje, ešte stále veľa ľudí nevie, čo sú to aktivity a terapia s asistenciou psov (známe ako canisterapia) a dobre nepoznajú možnosti ich využitia. Jeden z prospešných spôsobov, ako to spropagovať u laickej, ale aj odbornej verejnosti, je sprostredkovanie informácií prostredníctvom ich detí v rámci zážitkového učenia. Dnes sa môžeme stretnúť s účasťou psov v rámci využívania, prednáok alebo rôznych ukážkach pre deti v materských aj základných školách. Aj takýmito akciami pomáhame rozvíjať empatiu detí, ich kognitívne funkcie a emocionalitu. Ďalším viacvecí pes vie, tým je to pre deti zaujímavejšie a obohacujúcejšie (Michalková, 2010).

V rámci vlastnej praxe máme skúsenosti so zážitkovým učением prostredníctvom psov v materských aj základných školách. Deťom predstavíme seba aj psov, dozvedia sa od nás nie o histórii plemien, oboznámime ich s cvikmi a trikmi, ktoré na seba psy poznajú a následne im ich ukážeme alebo necháme deti, aby si to sami vyskúšali. Hovoríme aj o aktivitách a terapii s asistenciou psov (canisterapii), samozrejme vďaka primerane veku detí. Deťom ukážeme aj polohovanie a necháme ich, aby si to mohli vyskúšať. Späťne po akcii dostaneme od detí obrázky, ktoré nám na pamiatku nakreslia. Obrázky nám veľa povedia o našej návšteve daného zariadenia a môžeme z nich veľa vyčítať. Vidíme z nich napríklad

postreh detí. Na každom obrázku sme my s našimi psami (ko-terapeutmi), pričom každý pes má nakreslený postroj farby, akej je v skutočnosti, tieľ pomôcky, ktoré sme použili v rámci ukážok a dokonca aj nasadenie chvostov a uší psov presne sedí. Toto je pozitívne hlavne pri deťoch z materských škôl, pretože nám to poskytuje obraz o ich pozornosti a aj o miere ich sústredenia sa Michalková (2010).

Veľmi priaznivo pôsobia aj akcie na vidieku, ktoré organizujeme, a ktoré zameriavame na zlepšenie vzťahu detí k zvieratám. Počas týchto akcií si deti môžu predviesť svojich vlastných psov, spoločne kooperovať, ukázať o s nimi dokážu a zasúvať si v rôznych súťažiach Michalková (2010).

V jednej výskumnej štúdii takmer všetci majitelia psov uviedli, že si dokážu vybaviť nejaký vplyv náklonnosti svojho psa v daný deň, na druhej strane iba štyria z desiatich si dokázali v ten deň spomenúť na podobný citový prejav od loveka Roth (In. Niven, 2009).

6 EMPIRICKÁ ČASŤ

V empirickej časti našej práce sme sa venovali využitiu psov v rámci canisterapie pri deťoch. Podľa Základnej školy Gaštanová v Bratislave. Zamerali sme sa na vplyv psov na týchto deťoch. Sledovali sme vzájomnú kooperáciu deťoch medzi sebou, kooperáciu so psami, ich vzťah k psom, zodpovednosť voči psom ako aj výchovnú zložku pôsobenia psov v rámci ich činnosti v družine.

Túto prácu sme napísali so zámerom priblížiť aspoň niektoré z našich výsledkov praxe, ktoré sú súčasťou tejto školy a prinášajú tak nové edukatívne možnosti prenesené cez zážitok deťoch. Psy pôsobili na tieto školy ako výchovné medzovníky, ktoré dávali výchove iný a širší rozmer prenesený cez zážitok deťoch. Pôsobili sme nimi na emocionálnu, psychickú stránku deťoch a na aktívne trávenie ich vo voľnom čase.

Psy sa podieľajú na výchovnej stránke deťoch aj naďalej po ukončení nášho výskumu.

6.1 Cieľ výskumu

Cieľom nášho výskumu je poukázať na novú formu výchovného pôsobenia na osobnosť deťoch prostredníctvom činnosti psov v školskej družine. Chceli sme poukázať na efektívne možnosti ich využitia v rámci školskej družiny cez sprostredkovanie zážitkovej formy pôsobenia na emocionálnu stránku deťoch.

6.2 Výskumné otázky

Na základe cieľa, ktorý sme si v našej práci určili, sme stanovili nasledujúce výskumné otázky:

Otázka 1: Naučia sa deti správne, opatrne, zodpovedne a empatickému zaobchádzaniu so psami?

Otázka 2: Budú deti spoločne kooperovať na základe inštruktív so psami?

Otázka 3: Budú deti spokojné s účasťou psov v školskej družine?

Otázka 4: Obohatia si deti edukatívne vedomosti a prejavujú zvýšený záujem o zážitkové edukatívne inštruktív na základe získaných poznatkov o psoch?

6.3 Prieskumná vzorka

Ná–prieskum sme realizovali na Základnej škole Gaštanová v Filine. Prieskum trval v období od 5.09.2011 do 27.02.2012. Prieskumnú vzorku tvorilo 15 žiakov 2. ročníka tejto školy, ktorí sa zúčastnili vo volaných a edukatívnych aktivitách v školskej družine.

6.4 Metódy prieskumu

V našej práci sme použili metódu pozorovania, metódu analýzy dokumentov a metódu rozhovoru.

Gavora (2010) hovorí, že pozorovanie znamená sledovanie ľudskej činnosti, zaznamenávanie (registráciu, popis) tejto činnosti, jej analýzu a vyhodnotenie. Pozorovateľ musí pred začatím pozorovania, rozhodnúť sa ako bude sledovať. Stanoví si druhy javov, na ktoré svoje pozorovanie zamerá. Takýto spôsob pozorovania sa nazýva štruktúrované pozorovanie. Pozorovateľ štrukturuje rôzne pozorované reality na vopred stanovené kategórie. Pozorovateľ má pred začiatkom výskumu pripravený pozorovací hárok, do ktorého zaznamenáva svoje pozorovanie. Základom hároku je zoznam činností učiteľa a žiaka. Pozorovateľ do neho zaznamenáva výskyt jednotlivých činností žiakom. Pri priamom pozorovaní pozorovateľ sleduje priebeh činností osobne. Pozorovateľ má pred sebou pozorovací hárok, do ktorého zaznamenáva pozorované kategórie.

Aj v našej práci sme postupovali podľa vyšie uvedených pravidiel a pri metóde pozorovania sme si priebežne zaznamenávali, spísali výsledky a tieto sme konzultovali s personálom školy.

Pri rozhovore alebo interview ide o interpersonálny kontakt. Najprv ide o kontakt tvárou v tvár. Je to výskumná metóda, ktorá umožňuje zachytiť nielen fakty, ale aj hlbšie preniknúť do motívov a postojov respondenta a podľa nich potom plynule usmerovať celý priebeh kladenia otázok. Pretože rozhovor je postavený na interpersonálnom kontakte, jeho úspešnosť závisí na navodení atmosféry výskumníkom. Atmosféra znamená navodenie priateľského vzťahu a vytvorenie otvorenej atmosféry. Obsahom rozhovoru sú otázky a odpovede. V rozhovore sa používajú uzatvorené, poluzatvorené aj otvorené otázky. Vzhľadom k tomu, že rozhovor umožňuje voľnosť a pružnosť, ktorú dotazník nemá, dáva sa prednosť otvoreným otázkam. V priebehu rozhovoru môže výskumník otázku preformulovať.

Ke sa zdá, že respondent odpovedal nedostatočne, môže požiadať o vysvetlenie odpovede alebo môže klásť dodatočné otázky. Rozhovor sa dáva prednosť pred dotazníkom vtedy, keď máme bezprostredné, osobné alebo dôverné informácie. Vtedy je osobný kontakt výskumníka a respondenta predpokladom, že sa respondent viac „otvorí“, ako by to bolo pri dotazníku. Kontakt tvárou v tvár výskumníkovi by mal byť zárukou pravdivých a dostatočných odpovedí Gavora (2010).

V našej práci sme priamy rozhovor využili u vychovávateľky, s ktorou sme sa rozprávali o tematike vyučovania psov v rámci školskej družiny.

6.5 Organizácia a spracovanie prieskumu

Analýza dokumentu fiaka

Meno: Nina

Rodisko: Filina

Meno otca: Ján

Meno matky: Andrea

O dieťa sa starajú obidvaja rodičia, dieťa navštevuje školský klub, stravuje sa v školskej jedálni, navštevuje etickú výchovu, reč dieťa je čistá, nenavštevuje logopedickú poradňu, nenosí okuliare, pohybuje sa dobre, dieťa je pravák, netrpí alergiou, nemá iné vývojové problémy, nenavštevuje odborných lekárov, nie je oslobodené od telesnej výchovy, navštevuje anglický jazyk.

Vlastné pozorovanie:

Dieťa sa aktívne zapája do vedomostných činností a aktivít spoločne so psami. Spoločne so psami kooperovala aj s ostatnými spolužiakmi. Ku vedomostným psom sa správala vždy pekne, milo a bola na nich dobrá. O edukatívne aktivity sa zaujíkala s nadšením a prejavovala o ne záujem. Hry so psami ju veľmi bavili.

Pozorovanie vychovávateľky:

Milá a priateľská. Má veľmi rada zvieratá a rada prijíma nové poznatky a vedomosti,

ktoré sa zvierat týkajú. Inšpirovali ju hlavne v esteticko-výchovnej činnosti a prírodovedeckej činnosti. Zúčastňovala sa každej hry, aktivity i skupinovej práce, kde boli psi hlavnými aktérmi. Vždy bola ku psom priateľská a milá.

Analýza dokumentu fliaka

Meno: Filip

Rodisko: filina

Meno otca: Libor

Meno matky: Viera

O dieťa sa starajú obidvaja rodičia, navštevuje školský klub, stravuje sa v školskej jedálni, nie je oslobodené od telesnej výchovy, navštevuje anglický jazyk, reč dieťa je čistá, nenavštevuje logopedickú poradňu, nenosí okuliare, po uchu dobre, dieťa je zdravé, netrpí alergiou, nemá iné závažnejšie zdravotné problémy, nenavštevuje odborných lekárov.

Vlastné pozorovanie:

Chlapec je veľmi aktívny a rád sa zapája do rôznych aktivít. Pri edukatívnych aktivitách dával zvýšený pozor. Veľmi rád sa zaujímal o nové poznatky z oblasti kynológie. Pri aktivitách zameraných na rekreačnú činnosť sa rád venoval psom vonku pri prechádzkach. Mal rád outdoorové aktivity so psami.

Pozorovanie vychovávateľky:

Patrí skôr medzi deti flivšie a aktívnejšie. Treba ho aspoň zamestnávať vhodnou činnosťou. Psi boli pre neho veľmi dobrými kamarátmi. Pri spoločensko-vedných a prírodovedeckých činnostiach dával pozor, aby sa čo najviac dozvedel o psích kamarátoch. V rekreačnej činnosti patril medzi deti, ktoré sa psom venovali pri ich pravidelných prechádzkach.

Analýza dokumentu:

Meno: Andrea

Rodisko: filina

Meno otca: Ondrej

Meno matky: Darina

O dieťa sa starajú obidvaja rodičia, navštevuje školský klub, stravuje sa v školskej jedálni, navštevuje anglický jazyk, reč dieťa je čistá, nenavštevuje logopedickú poradňu, dobre píše, dieťa je pravák, navštevuje kardiológiu.

Vlastné pozorovanie:

Dieťa malo ku psom veľmi blízky vzťah. Má ich rada a v ich spoločnosti pôsobila šťastne. Ku psom sa vždy správala citlivo a milo. Rada sa zapájala do spoločných aktivít a prejavovala o ne zvýšený záujem. Rada v rámci nich kooperovala aj so spolužiakmi. Dieťa je veľmi empatické.

Pozorovanie vychovávateľky:

Citlivá, milá a priateľská. Od narodenia vyrastala na dedine, takže zvieratá jej nie sú cudzie. Pri činnostiach, kde sa vyžaduje väčšia sústredenosť pracuje občas s chybami, čo ju vie zväčša rozosmútiť. Vtedy treba ku nej citlivejšie pristupovať. V tom jej pomáhali aj psi kamaráti, lebo stať im bolo jemné pohladenie a bolo po smútku. V ich prítomnosti bola šťastná a myslím, že pocit bol obojstranný.

Analýza dokumentu:

Meno: Kryštof

Rodisko: Martin

Meno otca: Pavel

Meno matky: Ivana

O dieťa sa stará matka, navštevuje školský klub, stravuje sa v školskej jedálni, nie je oslobodené od telesnej výchovy, navštevuje anglický jazyk, nenavštevuje logopedickú poradňu, nenosí okuliare, píše dobre, je pravák, nemá závažnejšie zdravotné problémy, nenavštevuje odborných lekárov.

Vlastné pozorovanie:

Chlapec bol zo začiatku voči psom opatrný. Celkovo je to tichšie dieťa. Vďaka dobrej povahe psov a spoločným aktivitám, kde videl záujem aj u druhých detí, z neho opatrnosť opadla. Potom sa uľavil rád zapájal do spoločných aktivít a zúžastoval sa na edukačných inštitúciách. Zo začiatku bol mierne nesústredený, ale edukačné aktivity spoločne so psami ho veľmi zaujali a rád sa do nich zapájal.

Pozorovanie pani vychovávateľky:

Chlapec tichšej povahy, mierne nepozorný. Keďom je veľmi priateľský a v kolektíve obľúbený. Zo začiatku veľmi nadväzoval vzťah so psom kvôli rešpektu, ale neskôr formou hier, sústredil a iných výchovných inštitúcií, rešpekt zo psov opadol. Psi mali u neho pozitívny vplyv na lepšie sústredenie sa v edukačných inštitúciách.

Analýza dokumentu:

Meno: Linda

Rodisko: Filina

Meno otca: Jozef

Meno matky: -

O dieťa sa stará otec, navštevuje futbalový klub, stravuje sa v futbalovej jedálni, nie je oslobodený od telesnej výchovy, navštevuje anglický jazyk a etickú výchovu, rešpekt dieťaťa a je istý, nenavštevuje logopedickú poradňu, počuje dobre, dieťa je pravák.

Vlastné pozorovanie:

Dieťa je veľmi hravé a milé. Keďom sa počas celej doby správala pekne a najradšej by bola neustále v ich prítomnosti. Zúžastovala sa každej spoločnej aktivity a pri edukačných inštitúciách dávala zvýšený pozor. Mala záujem o nové poznatky z oblasti psov. Aj keď psy odpočívali, drhala sa neustále v ich prítomnosti.

Pozorovanie vychovávateľky:

Priateľská, milá a hravá. V edukačných inštitúciách dosahuje veľmi dobré výsledky.

Vždy chcela by v centre diania a v-etkého sa zú ast ova . Bola vždy pozorná pri každej z inností. Rada prijímala nové vedomosti a poznatky, ktoré sa týkali zvierat (psov). Zú ast ovala sa každej práce, hry a inností, aj keď psi oddychovali. Jej najvä -ou odmenou bolo vies -psíka pri rekrea nej innosti.

Analýza dokumentu:

Meno: Natasha

Rodisko: filina

Meno otca: Slavomír

Meno matky: Andrea

O die a sa starajú obaja rodi ia, nav-tevuje -kolský klub, stravuje sa v -kolskej jedálni, nie je oslobodené od telesnej výchovy, nav-tevuje anglický jazyk a etickú výchovu, nav-tevuje logopedickú porad u, nenosí okuliare, po uje dobre, die a je pravák, netrpí alergiou, nemá závažnej-ie zdravotné problémy a nenav-tevuje odborných lekárov.

Vlastné pozorovanie:

Diev a sa správalo ku psom vždy ve mi pekne. V kolektíve spolufiakov je ve mi ob úbená. Pri eduka ných innostiach so psami bola ve mi sústredená a o dané aktivity sa zaujímala. -asto si na-e psy kreslila a následne nám obrázky chodila s rados ou ukazova . Psy ju dokázali upokoji a dokázala v ich prítomnosti aj relaxova .

Pozorovanie vychovávate ky:

Milá, priate ská a v kolektíve ve mi ob úbená. Pri aktivitách a innostiach pozorná a sústredená. Zvieratá, obzvlá- psy, majú na u ve ký vplyv. Rada sa zú ast uje každej besedy, kvízu a hier, ktoré sa psov alebo zvierat týkajú. Z toho vyplýva, že má ve mi pekný vz ah k prírode a samotným zvieratám. Psy na u pôsobili vždy upokojujúco a oni sa tiefl správali pokojne. Rada ich pozorovala, kreslila a písala rôzne príbehy, ktoré s nimi preflila.

Analýza dokumentu:

Meno: Michal

Rodisko: filina

Meno otca: Ivan

Meno matky: Dana

O die a sa starajú obaja rodi ia, nav-tevuje -kolský klub, stravuje sa v -kolskej jedálni, nie je oslobodené od telesnej výchovy, nav-tevuje anglický jazyk, etickú výchovu, logopedickú porad u, nenosí okuliare, po uje dobre, je pravák, trpí alergiou ó atopickým ekzémom, nemá iné závaŕnej-ie zdravotné problémy, nav-tevuje kardiológiu a logopédiu.

Vlastné pozorovanie:

Chlapec je milý a má ve kú fantáziu. Bolo potrebné mu venova zvý-enú pozornos a viac ho motivova . Pri eduka ných aktivitách spojených so psami sa sústredil, vykazoval záujem a tieto aktivity ho motivovali k vytváraniu rôznych vecí so psou tematikou. Ku psom sa správal kamarátsky, v rámci aktivít kooperoval aj so spolufiakmi a v-etky aktivity ho bavili.

Pozorovanie vychovávate ky:

Hravý, kamarátsky s ve kou fantáziou. Ob as je na innostiach a aktivitách mierne nepozorný a nesústredený. Motiva ne ho treba viac zauja . Pri asistencii psov sa snaŕfil by ctifiadostivej-í a pozornej-í, o neskôr dokazoval hlavne vo vzdelávacej a spolo ensko-vednej innosti.

Analýza dokumentu:

Meno: Luká-

Rodisko: Martin

Meno otca: Roman

Meno matky: Beáta

O die a sa starajú obaja rodi ia, nav-tevuje -kolský klub, stravuje sa v -kolskej jedálni, nav-tevuje náboŕenskú výchovu, anglický jazyk, imunológiu a koŕného lekára, re die a a je istá, nenav-tevuje logopedickú porad u, nenosí okuliare, po uje dobre, je pravák, trpí

alergiou na určité druhy potravín a atopickým ekzémom, nie je oslobodený od telesnej výchovy.

Vlastné pozorovanie:

Chlapec je aktívny, priateľský a má veľmi rád športové aktivity. Má veľmi rád šport a preto pri aktivitách spojených so športovou činnosťou a psami vykazoval zvýšený záujem. V spoločnosti psov sa cítil dobre, bol spokojný a veľmi dobre kooperoval aj so svojimi spolužiakmi. Pri psoch dokázal ovládať svoje pohyby a správval sa pokojne. Pri outdoorových aktivitách so psami bol – šťastný a spoločne sa dokázali navzájom motivovať .

Pozorovanie vychovávateľky:

Veselý, flívajúci povahy, priateľský a športovo založený. Rád sa zúčastňuje všetkých aktivít školskej družiny, hlavne športovo-branných činností. Jeho správanie si občas vyžaduje zvýšenú pozornosť . V prípade psov, pri ktorých sa každý snažil správne a pokojne, sa aj jeho správanie menilo k lepšiemu. Hovoril pokojnejším hlasom a nerobil náhle pohyby. Psi boli jeho dobrí kamaráti, bol k nim vždy priateľský a milý.

Analýza dokumentu:

Meno: Marek

Rodisko: Filina

Meno otca: Vladimír

Meno matky: Monika

O dieťa sa starajú obaja rodičia, navštevuje školský klub, stravuje sa v školskej jedálni, navštevuje etickú výchovu, nesprávne vyslovuje písmená „r“ a „l“, navštevuje logopedickú poradňu, nenosí okuliare, pohybuje sa dobre, je pravák, netrpí alergiou, nemá iné závažnejšie zdravotné problémy, nechodí k odborným lekárom, nie je oslobodený od telesnej výchovy, navštevuje anglický jazyk, krúžok informatiky.

Vlastné pozorovanie:

Chlapec je veľmi priateľský, milý a dokáže sa dlho a rád zabávať . Pomocou

edukačných aktivít sa dokázal upokojiť a vykazoval o ne záujem. Psy na neho pôsobili upokojujúco a rád s nimi kooperoval. Pôsobili pozitívne na jeho správanie. V ich prítomnosti sa vedel ovládať a správať pokojnejšie.

Pozorovanie vychovávateľa:

Patrí k veselým deťom, ktoré sa dokážu dlho hrať a zabávať. Je priateľský a medzi deťmi veľmi obľúbený. Rád sa zúčastňuje v rôznych aktivítach a edukačných činnostiach v prítomnosti psov. Aj keď jeho správanie (rád na seba upozoruje) si v niektorých činnostiach vyžaduje zvýšenú pozornosť, uvedomoval si, keď v prítomnosti psov má hovoriť pokojným hlasom a nepláčať. Ich, čím sa u neho prejavili pozitívne zmeny v správaní.

Analýza dokumentu:

Meno: Vanesa

Rodisko: Martin

Meno otca: -

Meno matky: Miroslava

O dieťa sa stará matka, navštevuje školský klub, stravuje sa v školskej jedálni, nie je oslobodené od telesnej výchovy, navštevuje anglický jazyk, etickú výchovu, logopedickú poradňu, nosí okuliare, pochoďuje dobre, dieťa je pravák, netrpí alergiou, má atopickú dermatitídu, nenavštevuje odborných lekárov.

Vlastné pozorovanie:

Veľmi milé dieťa, ktoré si prítomnosť psov doslova užívalo. Má ich veľmi rada a rada s nimi spolupracovala. Pri činnostiach so psami sa dokázala sústrediť a veľmi ju bavili. Edukačné činnosti ako aj rekreačné i športové, o ktoré sa zaujímala a vykazovala pri nich zvýšenú aktivitu.

Pozorovanie vychovávateľa:

Priateľská a milá. Občas pri výchovno-vzdelávacích činnostiach nesústredená. Prítomnosť psov pôsobila na ňu upokojujúco a zvyšovala jej schopnosť sústrediť sa. Rada sa

zapájala hlavne do spoločensko-vedných a prírodovedných inštitúcií, kde sa o psích kamarátoch veľa dozvedela. Patrila k deťom, ktoré sa venovali psom aj počas rekreačných inštitúcií, čím sa u nej prejavila väčšia zodpovednosť a prístup k práci.

Analýza dokumentu:

Meno: Michal

Rodisko: Bojnice

Meno otca: Branislav

Meno matky: Marta

O dieťa sa starajú obaja rodičia, navštevuje školský klub, náboženskú výchovu, anglický jazyk, stravuje sa v školskej jedálni, rešpektuje pravidlá, nenavštevuje logopedickú poradňu ani odborných lekárov, nenosí okuliare, dobre pociťuje, dieťa je pravák, netrpí alergiou, nemá iné závažnejšie zdravotné problémy, nie je oslobodené od telesnej výchovy.

Vlastné pozorovanie:

Chlapec má veľmi rád prírodu. Rád čítal knihy a časopisy o psoch. Zúčastňoval sa na projektoch a veľmi ho to bavilo. Má veľmi dobré poznatky o prírode, a preto sa vždy zaujímal o nové poznatky. V prítomnosti psov sa cítil dobre a v ich spoločnosti veľmi rád pracoval.

Pozorovanie vychovávateľa:

Milý, priateľský a usilovný. Veci, ktoré sa týkajú prírody a zvierat mu nie sú cudzie. Rád kreslí, píše a pracuje na projektoch, ktoré súvisia s prírodou a zvieratami. Pri aktivitách a edukatívnych inštitúciách bol vždy pozorný. Vedel inštitúciou obohatiť vedomosťami, ktoré získal z rôznych encyklopédií a kníh. Psy na neho pôsili upokojujúco. Rád sa s nimi hral a v ich prítomnosti sa cítil šťastný.

Analýza dokumentu:

Meno: Stela

Rodisko: Košice

Meno otca: Dalibor

Meno matky: Olga

O dieťa sa starajú obaja rodičia, navštevuje školský klub, etickú výchovu, logopedickú poradňu, nefrológa, anglický jazyk, stravuje sa v školskej jedálni, reč dieťa a nie je v poriadku, má chybné vyslovuje písmeno „r“, nenosí okuliare, ponašuje sa dobre, dieťa je pravák, netrpí alergiou, nemá iné vážnejšie zdravotné problémy, nie je oslobodené od telesnej výchovy.

Vlastné pozorovanie:

Dieťa je priateľské a milé. Občas upozorovala na seba zvýšeným hlasom, no pomocou psov sa ho naučila ovládať. Vedela, keď pri nich nesmie kričať ani poufívať prudké pohyby. Prítomnosť psov ju upokojovala. Rada pracovala na edukatívnych aktivitách spojených so psami. Kooperovala aj so spolužiakmi a vykazovala pri aktivitách zvýšený záujem o dianie.

Pozorovanie vychovávateľky:

Dieťa je inteligentné a priateľské. Rada prijíma nové poznatky a vedomosti z oblasti výchovno-vzdelávacej, prírodovednej a spoločensko-vednej činnosti. Aktívne sa zapája do rôznych aktivít. V prítomnosti psov sa uvoľňuje ako poufívať svoj hlas (dieťa s prenikavým hlasom) a nerobí náhle pohyby. Psy na ňu pôsobili upokojujúco a vyvolávali pozitívne zmeny v jej hlasovom prejave.

Analýza dokumentu:

Meno: Denis

Rodisko: Filina

Meno otca: Marian

Meno matky: Mária

O dieťa sa starajú obaja rodičia, navštevuje školský klub, anglický jazyk, stravuje sa v školskej jedálni, nie je oslobodené od telesnej výchovy, reč dieťa a je chybná, nenavštevuje

logopedickú porad u ani odborných lekárov, nenosí okuliare, po uje dobre, die a je pravák, netrpí alergiou ani inými závažnejšími zdravotnými problémami.

Vlastné pozorovanie:

Chlapec mal zo za iatku od psov odstup. Trochu sa ich obával a dlhšie mu trvalo, kým sa začal zapája do spoločných aktivít. Keď ale videl ostatných spolužiakov, ako sa hrajú so psami, jeho rešpekt z nich opadol a začal sa podieľať aj on na verejných aktivitách. Často hovorí o vlastnom psovi, ktorého vychováva a má z neho veľkú radosť. Preto sa aj zaujíma o edukatívne aktivity a mal záujem o informácie ako vychováva psov.

Pozorovanie vychovávateľa:

Tichý, milý a priateľský. Medzi deťmi má veľa kamarátov. Čiže nadväzoval kontakt so psami (mal z nich rešpekt). Do hier, aktivít a edukatívnych činností sa zo začiatku zapájal s odstupom. Čím viac spoznával pri rôznych aktivitách psov, opadol z neho rešpekt a stal sa odvážnejším. V súhrnlosti vychováva svojho vlastného psa, s ktorým sú nerozluční kamaráti.

Analýza dokumentu:

Meno: Simona

Rodisko: Praha

Meno otca: Ladislav

Meno matky: Zdenka

O dieťa sa starajú obaja rodičia, navštevuje futbalový klub, anglický jazyk a etickú výchovu, stravuje sa v futbalovej jedálni, nie je oslobodené od telesnej výchovy, rešpektuje dieťa a je chybná, čo chybné vyslovuje písmená „cč, „sš, „zž a „rř, navštevuje logopedickú porad u, nenosí okuliare, po uje dobre, dieťa je pravák, netrpí alergiou, nemá žiadne iné závažnejšie zdravotné problémy, nenavštevuje odborných lekárov.

Vlastné pozorovanie:

Dieťa rado spolupracovalo s ostatnými na edukatívnych aktivitách. Ku psom bola vždy milá a priateľská. Zaujímal sa o edukatívne knižky o psoch a rada pri nich kooperovala

s ostatnými spoluľuďami. Edukačné inštitúcie ju veľmi bavili a prejavovala o ne zvýšený záujem.

Pozorovanie vychovávateľa:

Veselá a priateľská. Rada sa zapájala do rôznych výchovných inštitúcií. V pracovno-technickej a prírodovednej inštitúcii dosahuje veľmi dobré výsledky. Psy mali na ňu pozitívny vplyv, pôsobili na ňu motivačne, čím sa snažila byť ešte viac číffiadostivejšia. S obľubou si pre psov pripravovala rôzne darčeky. Bola ku nim vždy milá a priateľská.

Analýza dokumentu:

Meno: Paula

Rodisko: filina

Meno otca: Milan

Meno matky: Anefka

O dieťa sa starajú obaja rodičia, navštevuje školský klub, anglický jazyk a náboženskú výchovu strávuje sa v školskej jedálni, nie je oslobodené od telesnej výchovy, reči dieťa a je istá, nenavštevuje logopedickú poradňu, nenosí okuliare, poudje dobre, dieťa je pravák, netrpí alergiou, má detský zelest, sporadicky navštevuje kardiológiu.

Vlastné pozorovanie:

Dieťa sa správalo veľmi aktívne, skôr až hyperaktívne. Stále potrebovala mať podnety k nejakej práci. Zvieratá majú veľmi rada. Prítomnosť psov u nej spôsobovala pozitívne prejavy v správaní. Dokázala sa pri nich upokojiť a sústrediť sa na dané inštitúcie. Psy na ňu pôsobili pozitívne aj v edukačnom procese. Rada sa zúčastňovala spoločných aktivít aj so spoluľuďami. Kooperovali spoločne aj so psami. Rada pracovala s knižkami a edukačnými materiálmi o psoch a zvieratách.

Pozorovanie vychovávateľa:

Patrí skôr medzi hyperaktívnejšie deti. Je veselá a priateľská. Pre jej hyperaktivitu ju treba ešte zamestnávať. Jej obľúbenou témou sú zvieratá, takže prítomnosť psov

vyvolávala u nej pozitívny vplyv na správanie. Rada sa zapájala do v-etkých inností. Psy pôsobili na ňu upokojujúco, zvy-ovali jej schopnosť sústrediť sa, čím došlo k zlep-eniu aj vo výchovno-vzdelávacom procese.

6.6 Výsledky prieskumu

Rozbor rozhovoru:

Otázka: Ako vnímate účasť psov v rámci družiny?

Odpoveď: Pozitívne

Vlastná interpretácia: Pani vychovávateľka vníma účasť psov v rámci družiny pozitívne, pretože vplývajú nielen na psychickú stránku detskej psychiky, ale tiež na ich emocionálnu stránku a pozitívne ovplyvujú aj fyzickú aktivitu dieťaťa.

Otázka: Aký prínos podľa Vás prináša práca detí so psami v rámci družiny?

Odpoveď: Psi sú v prvom rade pre deti kamarátmi. U nich ich priateľstvo medzi sebou, ale aj priateľstvo dieťaťa a zvieratka. Vďaka spolupráci detí a psov v školskom klube (družine) sa deti učia zodpovednosti a aj komunikácii. Ich prítomnosťou v školskom klube boli inšpiráciou pre deti obohatené novými poznatkami, vedomosťami a znalosťami, ktoré teraz deti vyúsťujú hlavne v prírodovedných a vedomostných inšpiráciách. Deti sa u nich v ich prítomnosti stávajú pokojnými, hovorí pokojným hlasom, aby psov neplašili.

Vlastná interpretácia: Pani vychovávateľka postrehla pozitívny vplyv psov vo vzťahoch medzi deťmi, medzi deťmi a psami navzájom a vyzdvihla prínos zvierat pri edukatívnych inšpiráciách.

Otázka: Myslíte si, že účasť psov v družine zlepšuje kooperáciu medzi deťmi?

Odpoveď: Áno

Vlastná interpretácia: Psy sú pozitívnym prostriedkom, ktorý vplýva na kooperáciu medzi deťmi. Hoci si z nich dokážu zobrať príklad a vedieť emotívnejšie prežívať názorné ukážky správania sa v rôznych spoločných aktivitách v rámci edukatívnych aktivít a následne ich praktizovať na seba.

Otázka: Stávajú sa pod a Vás deti v spoločnosti zvierat viac empatické?

Odpoveď: Áno. Myslím si, že je to veľmi dobrý spôsob rozvíjania empatie u detí.

Vlastná interpretácia: Psy sa v reálnom živote dokážu vcíti do pocitov ľudí alebo detí. Tak isto to vedia dať najavo svojím správaním. Tieto príklady sú pozitívne pre rozvíjanie empatie u detí.

Otázka: Myslíte si, že sa deti stávajú zodpovednejšími voči zvieratám vďaka prítomnosti psov v družine a času, ktorý s nimi trávia?

Odpoveď: Áno.

Vlastná interpretácia: Deti sa stávajú zodpovednejšími z dôvodu, že môžu osobne prežívať pocity zvierat a aj starostlivosť o nich. Stávajú sa voči nim viac otvorené a pociujú emocionálny prežitok.

Otázka: Utuľuje pod a Vás prítomnosť psov v družine vzťah detí k zvieratám?

Odpoveď: Určite.

Vlastná interpretácia: Prítomnosť zvierat priamo vo vnímaní detí a pri ich edukatívnych aktivitách pôsobí na deti pozitívne. Pomocou psov sa naučia množstvo nových vecí nielen teoreticky, ale hlavne prakticky a názornými ukážkami. Tieto prebiehajú formou hier a zážitkov, čo umocňuje vďaka kladným vzťahom k živým tvorom.

Otázka: Myslíte si, že psy podporujú deti v tom, aby aktívne trávili svoj voľný čas?

Odpoveď: Áno.

Vlastná interpretácia: Vlastnenie psa je nielen zábavou, ale aj veľmi zodpovednou. Toto všetko sme deťom interpretovali a následne si to mohli sami vyskúšať. Na základe týchto poznatkov dokázali vstať od hier a ísť so psami von, kde ich venčili a hrali sa s nimi naerstvom vzduchu.

Otázka: Podľa Vášho názoru boli deti spokojné s účasťou psov v družine?

Odpoveď: Áno boli veľmi spokojné.

Vlastná interpretácia: Pre fliakov bola účasť psov v rámci výkoly nie o nové a mali z toho veľa radosť. Všetky aktivity, edukatívne alebo rekreačné i vzdelávacie na nich pôsobili veľmi silnými impulzmi. Zakafldým sa na psov veľmi tešili a dokázali sa vo všetkom nim správať podľa pokynov, slušne a prejavovali voči nim zodpovedný prístup.

Otázka: V rámci pôsobenia psov v družine bolo pri deťoch vyuffľvané aj záffitkové učenie. Myslíte si, že je toto učenie pre deti prospešné?

Odpoveď: Áno - určite je prospešné. Tým, že je dieťa vedené k väčšej zodpovednosti v spolupffíť so psom, zažíva rôzne situácie, keď napríklad pes neposlúcha. Samotné dieťa a na príklade viac porozumie ako rodičom tak aj vychovávateľom. To platí aj naopak, ak je pes poslušný, urobí o má a je odmenený. Samotné dieťa chápe, že po dobrej práci alebo výsledku je pochválené a odmenené.

Vlastná interpretácia: Záffitkové učenie je pre deti významné predovšetkým v tom, že majú vzory. V psoch videli určité moduly správania, cez ktoré mali možnosť preffľívať a upevňovať svoje pocity a správanie mohli prenásť od reálnych činností.

Otázka: Aký je Váš názor na účasť psov v družine?

Odpoveď: Účasť psov v družine hodnotím veľmi kladne. Boli príjemným speštením práce detí. Deti pracovali sústredene a pozorne, i pri činnostiach so psami, ale aj vtedy, keď psy oddychovali. Radi sa vracali ku hre s nimi. Najväčšou odmenou detí bola rekreačná časť, kde si každé dieťa vyskúšalo ako správne vodiť psíka, ako sa správne o neho starať. Naučili sa, že pes nie je len zábava a hra, ale aj zodpovednosť, starostlivosť a láska. A keď vtedy sa stáva zo psíka kamarát, ktorý im ich lásku opätuje. Touto praktickou ukáfkou práce detí so zvieratkami (psom) si dieťa vybudovalo lepší vzťah k zvieratám a prírode.

Vlastná interpretácia: Zvieratá, ako sú psy vo veľkom čase detí, v ktorom prebiehajú aj edukatívne aktivity, sú nielen speštením účasť v školskom klube, ale pôsobia aj na psychický, fyzický a emocionálny rozvoj dieťaťa. Deti sa naučia okrem nových poznatkov aj reálne aktivity, ktoré si môžu vyskúšať na živých príkladoch. Starostlivosť, zodpovednosť a empatia boli súčasťou každej hodiny strávenej v družine.

Tabuľka .1 Sledované javy u detí v rámci kooperácie medzi nimi

	Vyskytla sa	Nevyskytla sa
KOOPERÁCIA MEDZI DEŤMI		
Edukáčné inštrumenty		
Skupinové aktivity		
Skupinové hry		
Vzťah k rovesníkom		
Záujem o spoluprácu s rovesníkmi		
Rekreačné aktivity		

Tabuľka .2 Sledované javy u detí v rámci kooperácie so psami

	Vyskytla sa	Nevyskytla sa
KOOPERÁCIA VO VZŤAHOCH K PSOM		
Záujem o psov		
Záujem o starostlivosť		
Záujem o inštrumenty so psami		
Emotívne prežitky so psami		
Vzťah ku psom		
Empatia voči psom		

	Vyskytlo sa	Nevyskytlo sa
Po iato ný re-pekt		u dvoch fliakov
Strach		
Rados		
Zvý-ená pracovitos		
Záujem o psov		

6.7 Odporú ania pre prax

Z výsledkov nadobudnutých z ná-ho prieskumu odporú ame pokračova s canisterapiou v tejto -kole aj na alej.

Bolo by vhodné konzultova výsledky nadobudnuté po as práce so psami a fliakmi s personálom -koly, ale aj s rodi mi týchto fliakov.

Výsledky prieskumu je možné publikova v odborných asopisoch s pedagogickou, psychologickou a kynologickou tematikou, pretože by mohli by prínosom pre pedagógov, psychológov aj kynológov, ktorí sa venujú canisterapii alebo práci s de mi a psami.

Výsledky prieskumu je dobré tiež prednies aj na odborných seminároch s pedagogickou a canisterapeutickou tematikou.

TKola by si mala zaznamenáva výsledky prieskumu práce so fliakmi a psami, ktoré môžu by prínosom pre innos -koly ako aj pre jej prezentáciu ako -koly, ktorá je otvorená novým možnostiam výchovy a vzdelávania fliakov.

Bolo by pozitívne uskuto ova projekty a vies tým fliakov -koly k humánnemu zaobchádzaniu so flivými tvormi.

ZÁVER

Záverom by sme radi spomenuli, že cieľná a systematická výchova detí je v dnešnej dobe veľmi dôležitou súčasťou vyučovacieho procesu, ale aj vo voľných aktivitách detí na prvom stupni základnej školy, kde sa dá osobnosť dieťaťa a pozitívne formovať aj vo vzťahoch so zvieratami. Zážitok tu zohráva veľmi pozitívnu rolu, vplýva zvýšenou mierou na emocionálnu stránku dieťaťa a posilňuje edukatívne aktivity, ktoré sa cez zážitok stávajú pre dieťa nielen zábavnými, ale nenásilnou formou sa aj ľahšie vstrebávajú do pamäti.

Canisterapia v edukatívnom procese je pre našu krajinu nie o novom. Je to nový spôsob výchovy pomocou priameho zážitku. Nie každá škola je otvorená takémuto spôsobu výchovy. Niektorí v tom ešte stále vidia určité negatíva alebo sa obávajú ústí psov v edukatívnom procese a voľnom čase detí. Sme veľmi radi, že sme u nás našli školu, ktorá je otvorená novým možnostiam výchovy práve pomocou psov. Deťom to prináša iný rozmer a pohľad na vzťah k živým tvorom. Účastňujú sa psom na edukatívnych procesoch a pri ich voľných aktivitách upevňuje kooperáciu nielen medzi nimi navzájom, ale aj vo vzťahoch k psom, upevňuje v nich empatiu, zodpovednosť, učia sa správne vzťahovať sa k zvieratám a aktívne trénujú svoj voľný čas.

Edukácia vo voľnom čase detí je dôležitým prvkom v procese ovplyvňovania ich osobnosti. Canisterapia sa dá veľmi dobre využiť aj ako motivácia napríklad k správnej správe so zvieratami u detí školského veku, čo je aj jedným z predpokladov základov mravného správania. Je to jeden z tých najlepších spôsobov rozvoja ich mravnej základne, ktorú si so sebou poniesú po celý život. Pes ako živý tvor slúži k veľkému množstvu podnetov pre rozvoj mravného správania, ale aj edukatívnych zručností a učeniu zodpovednosti. Pes môže slúžiť u detí aj na rozvíjanie ich tvorivosti. Tak isto pes pomáha pri zlepšení klímy v malej sociálnej skupine. Jeho priateľská povaha ukazuje deťom ten správny smer, že sa majú k sebe správať priateľsky a rovnocenne. Vďaka psom sa do diania dokážu zapojiť aj deti, ktoré sú inak viac utiahnuté.

Hra je veľmi vhodná aktivita pre deti. Je množstvo spôsobov ako využiť psom pri didaktických hrách. Z času stráveného so psami si dieťa odnesie aj vzdelávací význam hry, ktorý ufl Komenský pokladal za veľmi dôležitý. Tak isto je treba rozvíjať aj ich pohybové aktivity, pre rozvoj ktorých je pes ideálnym názorným príkladom.

Pes je pre deti aj obrovskou motiváciou k rozvíjaniu kolektívnej spolupráce a vzájomných vzťahov, ktorých formovanie je veľmi dôležité rozvíjať. Dá sa zapojiť do každej skupinovej hry tak, aby bol vzorom pre každého dieťa. Pes nevynechá hľadieť dieťa a každému sa poteší a napríklad sa nechá aj pohladať. Toto sa dá veľmi dobre aplikovať pri vzájomných vzťahoch a ukázať psa ako vzorom pre každého dieťa.

Takáto forma nenásilného, úplne prirodzeného správania psa je pre deti veľmi dobrou skúsenosťou a spravidla si z toho zoberú pozitívny príklad.

Psy sú zvieratá, ktoré majú veľmi dobrý vplyv na formovanie detskej osobnosti, a preto je veľmi prospešné ich v praxi využívať.

ZOZNAM POUĽITEJ LITERATÚRY

ARKOW, P. 2004. *Animal Assisted Therapy and Activities*, 2004. 195 s. 856-627-5118.

ELROYOVÁ, CH., S., 2000. *Zvieratá ako u itelia a lie itelia*, Bratislava: Gardenia, 2000. 247 S. ISBN 80-85662-45-0.

FERKO, J. 2010. *Zborník predná-ok*, Bratislava: Výcviková -kola Doggie. ISBN 978-80-970605-0-3.

FINE, H. A., 2000. *Animal-Assisted Therapy, Theoretical foundations and guidelines for practice*, California: Elsevier, 2000. 481 s. ISBN 0-12-256475-8.

FINE, H. A., 2006. *Animal-Assisted Therapy, Theoretical foundations and guidelines for practice*, California: Elsevier, 2006. 525 s. ISBN 978-0-12-369484-3.

FINE, H. A., 2010. *Animal-Assisted Therapy, Theoretical foundations and guidelines for practice*, California: Elsevier, 2010. 588 s. ISBN 978-0-12-381453-1.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. 2008. *Pedagogické ovliv ování volného asu*, Praha: Portál, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

HOLINOVÁ, H. 1979. *Kapitoly o mládeĽi a jej vo nom ase*, Bratislava: Smena, 1979. 211 s. 73-025-79.

GALAJDOVÁ, L., GALAJDOVÁ, Z., 2011. *Canisterapie ó Pes léka em lidské du-e*, Praha: Portál, 2011. 167 s. ISBN 978-80-7367-879-1.

GAVORA, P. 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*, Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

G RNER, K., KOMPÁN, J. 2008. *Miesto turistiky a pobytových aktivít v prírode v spôsobe Ľivota mladej populácie veku 12-15 rokov na za iatku nového storo ia*, Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela, 2008. 131 s. ISBN 978-80-8083-558-3.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. 2010. *Pedagogika vo ného asu*, Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2010. 356 s. ISBN 978-80-8082-330-6.

NERANDFI, Z., 2006. *Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit*, Praha: Albatros, 2006. 159 s. ISBN 80-00-01809-8.

NIVEN, D., 2009. *100 jednoduchých tajemství pro psy jsou pro nás psi zdrojem štěstí*, Praha: Pragma, 2009. 214 s. ISBN 978-80-7349-163-5.

ODENDAAL, J. 2007. *Zvířata a naše mentální zdraví*, Praha: Brázda, s.r.o., 2007. 173 s. ISBN 978-80-209-0356-3.

PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLÍKOVÁ, V. PAVLÍKOVÁ, A. 2008. *Pedagogika volného času*, Praha: Portál, 2008. 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6.

VELEMÍNSKÝ, M., *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, české Budějovice: Dona, 2007. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6.

WOLOY, M. E., *Pes a lidská duše*, Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2005. 94 s. ISBN: 80-85880-423.

ZOZNAM PRÍLOH

PRÍLOHY 6 FOTOGRAFIE



Obrázok č. 1 Edukačná ukážka polohovania



Obrázok č. 2 Edukačná aktivita detí so psami



Obrázok č. 3 *Rekreačné hladenie psa*



Obrázok č. 4 *Rekreačné hladenie psov po edukačnej aktivite so psami*



Obrázok č. 5 Striedanie sa detí pri hladení psov



Obrázok č. 6 Kooperácia detí pri hladení psov



Obrázok č. 7 Kooperácia pri hladení psov



Obrázok č. 8 Aktivity vonku



Obrázok č. 9 a 10 Kooperácia detí pri striedaní sa psov na vodidlách



Obrázok č. 11 a 12 Kooperácia detí pri venčení psov



Obrázok č. 13 Spoločné pohybové aktivity vonku



Obrázok č. 14 Štvornohý školský dozor



Obrázok č. 15 Kontrola edukačných aktivít



Obrázok č. 16 a 17 Výroba vecí súvisiacich so psami



Obrázok č. 18 Ukážka tanca so psom a učenie detí výcviku psov



Obrázok č. 19 Ukážka tanca so psom a jeho metodiky



Obrázok č. 20 Edukácia detí pomocou psov a knihy o nich



Obrázok č. 21 Edukačné aktivity prostredníctvom psov



Obrázok č. 22 Lepenie mien psov na edukačnú pomôcku



Obrázok č. 23 Spoločné fotenie po edukačných aktivitách



Obrázok č. 24 Výroba korálikov pre psov



Obrázok č. 25 Výroba a kooperácia v rámci korálikov pre psov



Obrázok č. 26 Kooperácia v rámci výroby korálikov pre psov



Obrázok č. 27 Výroba korálikov



Obrázky č. 28 – 31 Výroba korálikov pre psov





Obrázok č. 32 *Spolupráca s pani vychovateľkou pri výrobe korálikov*



Obrázok č. 33 *Vyrobené koráliky od detí pre psov*



Obrázok č. 34 Psy s korálikmi, ktoré pre nich vyrobili vzájomnou kooperáciou deti



Obrázok č. 35 Spoločná fotografia po vyrobení srdiečok